

SMMM SGS ANALİZ

Eğitmen: Ersan HIZ

BÖLÜM 1

MALİ TABLOLAR

TEMEL MALİ TABLOLAR

- BİLANÇO
- GELİR TABLOSU

EK MALİ TABLOLAR

- FON AKIM TABLOSU
- NAKİT AKIM TABLOSU
- NET İŞLETME SERMAYESİ DEĞİŞİM TABLOSU
- ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSU
- KÂR DAĞITIM TABLOSU
- SATILAN MALLARIN MALİYETİ TABLOSU

BİLANÇO

TANIMI: İşletmenin belli bir tarihteki varlıklarının dağılımını, bu varlıkların finansmanında kullanılan kaynakların tutarlarını ve dağılımını gösteren finansal tablodur. İşletmenin finansal durumu hakkında bilgiler verir.

MALİ TABLO TÜRLERİ

TMS YE GÖRE BİLANÇO TİPİNİN NİTELİKSEL ÖZELLİKLERİ:

Bilanço net değer esasına göre hazırlanmaktadır. Düzenleyici kalemler ilgili oldukları kalemin altında indirim kalemi olarak yer alırlar. Bilanço düzenlenirken likidite esasına göre uyulmaktadır. Aktif en likit olandan en az likit olanına doğru sıralanır. Aktif, dönen varlıklar ve duran varlıklar şeklinde sıralanır. Pasif ise ödeme gücüne göre sıralanır. Pasifte kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar ve özkaynaklar yer alır. Bilançoda yer almayan açıklamalar ise dipnotlara yazılır. Bilanço hesapları arasında mahsup yapılamaz. Tabloda —diğerll başlığı altında yer alan bir kalem tutarının ait olduğu grubun toplam tutarının %20 sini aşması durumunda bu kalem ayrı bir başlık altında ayrıca gösterilir.

** Bilançoda hesap sınıfları:

I. Dönen Varlıklar	III. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
II. Duran Varlıklar	IV. Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar
	V. Özkaynaklar

BİLANÇO TÜRLERİ

ŞEKİL BAKIMINDAN

- **HESAP TİPİ:** T şeklinde hazırlanan bilançodur. İşletmenin varlıkları sol tarafta kaynakları sağ tarafta olmak üzere iki sütun halinde sıralanır.
- **RAPOR TİPİ:** Varlıkların ve kaynakların alt alta sıralandığı bilançodur. Bu tip bilançolar karşılaştırma yapmayı kolaylaştırır.

KAPSAM BAKIMINDAN

- **İŞLETME:** Bir tek işletmenin belli bir tarihteki finansal durumunu gösterir.
- **KONSOLİDE:** Ana şirkete bağlı bulunan işletmelerin belirli bir andaki finansal durumlarının toplulaştırılmış olarak gösterildiği bilançodur.

ANALİZ BAKIMINDAN

- **ANALİTİK:** Hesap tutarları yanında hesap tutarlarının değişik açılardan oransal ifadeleri de yer alır.
- **KARŞILAŞTIRMALI:** İşletmenin herhangi bir tarihine ait bilançosunda yer alan tutarlar, işletmenin diğer dönemleriyle veya diğer işletmelerin bilançolarındaki tutarlarla karşılaştırmalı olarak **yer** alır.

VERGİ HUKUKU BAKIMINDAN

MALİ: Vergi yasalarındaki emredici hükümlere uygun olarak hazırlanmış bilançodur.

TİCARİ: Ticari yaşamın gereklerine göre hazırlanan bilançodur.

BİLANÇO

I. DÖNEN VARLIKLAR

II. DURAN VARLIKLAR

III. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

IV. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

V. ÖZ KAYNAKLAR

AKTİF TOPLAMI

PASİF TOPLAMI

Dönen varlıklar en fazla bir yıl içinde tahsil edilebilecek, satılabilecek, kullanılabilecek, tüketilebilecek varlıklar ile eldeki nakit ve bankadaki mevduattan oluşur.

- Hazır Değerler
- Menkul Kıymetler
- Ticari Alacaklar (Kısa vadeli)
- Diğer Alacaklar (Kısa Vadeli)
- Stoklar
- Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları
- Diğer Dönen Varlıklar

NOT: Dönen Varlık toplamına Brüt Çalışma (İşletme) Sermayesi denir. Dönen varlıklar Kısa Vadeli Borçların ödenmesinde ve günlük faaliyetlerin sürdürülmesinde kullanılır. İşletmenin yeteri kadar brüt çalışma sermayesi yani dönen varlığı olması gerekir. Bu dönen varlık öyle büyüklükte olmalı ki, hem kısa vadeli borçlar ödenebilsin hem de işletme günlük faaliyetlerini rahatlıkla sürdürebilsin. Yani Dönen Varlıkların Kısa Vadeli Borçlardan büyük olması istenir.

YORUM ESASI:

- Kısa vadeli yabancı kaynaklar dönen varlıklar için kullanılmalıdır.
- Öz kaynaklar öncelikle duran varlıkların finansmanı için tercih edilmelidir.
- Uzun vadeli yabancı kaynaklar yüksek oranda faiz maliyetine katlanılacağı için günlük ihtiyaçlardan oluşan dönen varlıkların finansmanı yerine uzun vadeli yatırımlardan oluşan duran varlıkları finanse etmek için tercih edilmelidir.
- Yabancı kaynaklar (KVYK+UVYK) her ne kadar borç niteliği taşısa da makul ölçülerde oldukları sürece işletmenin faaliyetlerinde bir kaldıraç pozisyonu taşır. Ancak unutmamak gerekir ki burada üstlenilen risk makul ölçülerde olmalıdır. Genel olarak bu borçlanmanın öz kaynakları aşmaması arzu edilir. Yani kaynak dağılımını gösteren Pasif tarafın %50, %50 olacak şekilde dağılım göstermesi arzulanır.
- Varlıkların yer aldığı Aktif tarafın ise işletmenin türüne göre şekillenmesi beklenir. Şöyle ki işletme şayet bir ticaret işletmesi ise daha çok günlük faaliyetleri gerçekleştirecek varlıklara ihtiyaç duyacaktır. Bu da işletmenin Dönen Varlıklarının fazla olması anlamına gelir. Ancak işletme bir üretim işletmesi ise bu işletmenin modern ve seri üretim yapan alet ve makinelere ihtiyacı olacaktır. Bu durumda bu işletmelerin ise Duran Varlıklarının yoğun olduğu bir varlık dağılımına ihtiyaçları olacaktır.
- İşletmelerde en önemli unsurlardan biri de net çalışma sermayesine sahip olmalarıdır. Dönen varlıkları daima KVYK'larını karşılamaya yetecek ve günlük faaliyetleri için yeterli düzeyde olmalıdır.

GELİR TABLOSU

İşletmenin belirli bir dönemde elde ettiği tüm gelirler ile aynı dönemde katlandığı bütün maliyet ve giderleri ve bunların sonucunda işletmenin elde ettiği dönem net kârını veya zararını gösteren dinamik bir finansal tablodur. Gelir tablosu aşağıda belirtilen beş ana bölümden oluşur.

- Brüt Satış Kârı veya Zararı
- Faaliyet Kârı veya Zararı
- Olağan Kâr veya Zarar
- Dönem Kârı veya Zararı
- Dönem Net Kârı veya Zararı

GENEL KURALLARI:

60. Brüt Satışlar +
61. Satış İndirimleri (-)

NET SATIŞLAR

62. Satışların Maliyeti (-)

BRÜT SATIŞ KÂRI/ZARARI

63. Faaliyet Giderleri (-)

64. **FAALİYET KÂRI / ZARARI ****

65. Diğer Faal. Olağan Gelir ve Kârlar +
66. Diğer Faal. Olağan Gider ve Zararlar (-)
67. 66.Finansman Giderleri (-)

68. **OLAĞAN KÂR / ZARAR**

67. Diğer Faal. Olağandışı Gelir ve Kârlar +
68. Diğer Faal. Olağandışı Gider ve Zararlar (-)

DÖNEM KÂRI / ZARARI

69. Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları (-)

DÖNEM NET KÂRI / ZARARI

Gelir tablosu bilanço gibi çift taraflı olmayıp eşitlik ilkesine dayanmaz. Gelirlerden giderlerin indirilmesi yoluyla işletmenin bir dönem içinde elde ettiği kârın hesaplanması amacıyla kullanılır. Bu yüzden aşağıda gelir tablosundan gelebilecek sorulara yönelik kısa hatırlatmalara yer verilmiştir:

- Gelir tablosu verilerinin analizinde, oranların hesaplanmasında kullanılan temel veri —Net Satışlarl'dır. Tüm hesaplamalar neredeyse net satışlar baz alınarak yapılır.
- İşletmenin varlıklarının ne derece verimli kullanıldığını ölçmek amacıyla kâra bakılmaz. Çünkü kâr hesaplamasında hem dönem içinde ödenen finansman gideri, hem de vergi karşılığı işletmenin gerçek faaliyetleri sonucu elde etmiş olduğu geliri azaltır. Bu yüzden tam manasıyla verimliliği ölçebilmenin temel yolu kâra, finansman gideri ve verginin ilave edilmesidir.
- Özellikle sınavlarda vurgulanan iki grup ise 64 ve 65. gruplardır.

64. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Kârlar 640. İştiraklerden Temettü Gelirleri

641. Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri

642. Faiz Gelirleri

643. Komisyon Gelirleri

644. Konusu Kalmayan Karşılıklar 645. Menkul Kıymet Satış Kârları 646. Kambiyo Kârları

647. Reeskont Faiz Gelirleri

648. Enflasyon Düzeltmesi Kârları

649. Diğer Olağan Gelir ve Kârlar

65. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar

653. Komisyon Giderleri (-)

654. Karşılık Giderleri (-)

655. Menkul Kıymet Satış Zararları (-)

656. Kambiyo Zararları (-)

657. Reeskont Faiz Giderleri (-)

658. Enflasyon Düzeltmesi Zararları(-)

659. Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)

NOT: Özellikle bu iki grupta yer alan hesapların bilinmesinde yarar vardır.

FON AKIM TABLOSU

İşletmenin belirli bir dönemde fon kaynaklarını ve bunları kullandığı alanları gösteren bir tablodur.

Bu tabloda fon kavramı en geniş anlamda kullanılmaktadır. En geniş anlamıyla fon, yasal olarak kullanılabilen hakların, finansal araçların ve finansal olanakların tümü anlamında aktifin tamamını ifade etmektedir.

Belirli bir dönem içinde işletmenin sağladığı mali olanakları ve bunların kullanılış yerlerini göstermek yoluyla işletmenin o dönemdeki yatırım ve finansman faaliyetlerini özetler, finansal durumda meydana gelen değişiklikleri açıklar.

Fon Akım Tablosunun Düzenlenmesi

Fon akım tablosu bilanço ve gelir tablosu ve bunlara ait açıklayıcı finansal bilgilere dayanılarak düzenlenir.

Aktif azalışları ile pasif artışları fon kaynağı yaratırken aktif artışları ile pasif azalışları da fon kullanımına neden olur. Ancak fon kaynakları ve kullanımları sadece bilanço verilerinin karşılaştırılması sonucu bulunan değişimlerden oluşmaz. Bu kalemlerin bazılarının düzeltilmesi gerekir. Çünkü işletmelerde fon girişi doğurmayan ya da fon çıkışına neden olmayan çeşitli muhasebe kayıtları vardır. Bu nedenle bunların düzeltilmesi gerekir.

İşletmelerde fon girişi veya fon çıkışı yaratmayan unsurları fon akım tablosuna etkileri açısından iki gruba ayrılabilir:

- Dönem kârını etkileyen fakat fon hareketi doğurmayan işlemler (amortisman giderleri gibi.)
- Dönem kârını etkilemeyen ve fon hareketi de doğurmayan işlemler (Dağıtılmamış kârların yedek akçelere eklenmesi, maddi duran varlık yeniden değerlendirme artışlarının sermayeye eklenmesi, vergi borçlarının ertelenmesi gibi)

Dönem içindeki fon akışlarını yansıtacak şekilde fon akım tablosunun düzenlenebilmesi için aşağıdaki bilgiler olmalıdır:

- Hesap dönemine ait gelir tablosu
- Dönem başı ve dönem sonu bilançosu
- Bir önceki hesap dönemine ait kâr dağıtım bilgileri
- İlgili hesap döneminde ödenen vergiler

Fon Akım Tablosunun Yorumu

Fon akım tablosunun yorumlanabilmesi için analizi yapılırken yüzde yöntemi ile analiz tekniği kullanılmalıdır.

Fon Kaynaklarının Yorumu:

Fon kaynakları içinde en iyi fon kaynağı, olağan faaliyetlerden sağlanan kaynaklardır. Sermaye artışları geri ödemesiz bir kaynak olmaları, faiz yükü getirmemeleri nedeniyle finansal güvenilirlik açısından yeğlenen kaynaklardır. Fon Kullanımlarının Yorumu: Fon kullanımlarının yorumunda sağlanan fonların nerelerde kullanıldığı araştırılır.

Fon kullanımlarının yorumunda esas olan, işletmenin finansal ve ekonomik faaliyetlerinde başarılı olmasını sağlayacak yerlere fonların harcanmış olup olmadığını belirlemektir. İşletmenin büyümesi ve gelecekteki başarısı açısından yenileme, modernizasyon, kapasite artırıcı yatırımlara gitmesi, bu amaçla maddi duran varlık edinmesi fon kullanımları açısından uygun yerlerdir.

Fon Kaynakları	
Azalış (-)	Artış (+)
Aktif	Pasif

FON KAYNAKLARI

- Dönen varlıklardaki azalış
- Duran varlıklardaki azalış
- Kısa vadeli yabancı kaynaklardaki artış
- Uzun vadeli yabancı kaynaklardaki artış
- Sermaye artırım
- Hisse Senedi ihraç Primleri
- Olağan Faal. Sağlanan Kâr
- Olağandışı Faal. Sağlanan Kâr

Gerçek Bir Fon Kaynağı Olmayan Gelirler

- Konusu Kalmayan Karşılıklar
- Reeskont Faiz Gelirleri
- Borsa Değer Artış Kârları
- Gelecek Aylara Ait Gelirlerin Döneme Ait Kısımları
- Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabındaki Azalış

Dönen Varlık Tutarındaki Azalışlardan Sağlanan

Kaynaklar: Dönen varlıkların brüt değerinde ortaya çıkan azalış tutarları o dönemde işletmeye kullanılabilir mali olarak sağladığı için fon kaynakları içinde raporlanır.

Duran Varlık Tutarındaki Azalışlardan Sağlanan

Kaynaklar: Duran varlıkların brüt değerlerindeki azalışlar da bir fon kaynağıdır. Duran varlık satışından sağlanan kaynaklar satış tutarı üzerinden fon kaynağı olarak gösterilir.

Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Tutarındaki Artışlardan

Sağlanan Kaynaklar: İşletme, üçüncü kişilerden borçlanmak suretiyle kısa vadeli yabancı kaynak sağlayarak mali olanaklarını artırabilir. Bu nedenle borç ve gider karşılıklarındaki artışlar hariç bilançolardaki kısa vadeli borç kalemlerindeki artışlar fon kaynağıdır.

Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Tutarındaki Artışlardan Sağlanan Kaynaklar: Borç ve gider karşılıkları dışında uzun vadeli yabancı kaynaklardaki artışlar da işletmenin mali olanaklarını artırdığından fon kaynağıdır.

Sermaye Artırımından Sağlanan Kaynaklar: İşletmenin sermayesinde dış kaynaklardan sağlanan artış tutarlarını ifade eder. Yeniden değerlendirme değer artışları ile yedeklerin sermayeye ilave edilmesi ise herhangi bir fon girişi sağlamaz.

Hisse Senedi İhraç Primlerinden Sağlanan Kaynaklar: Sermaye yedekleri içerisinde yer alan dönemle ilgili hisse senedi ihraç primleri (emisyon primi) bir fon kaynağı olarak kabul edilir.

Olağan Faaliyetlerden Sağlanan Kaynaklar: İşletmenin olağan faaliyet kârı bir fon kaynağıdır. Ancak bu kâr büyüklüğüne etki ettiği halde o dönemde fon çıkışına neden olmayan giderler kâra eklenirken fon girişi sağlamayan gelirler de kârdan düşülür. Fon çıkışı gerektirmediği için kâra eklenen giderlere dönemin amortisman giderleri, karşılık giderleri, gelecek aylara ait giderlerin döneme ait kısmı, reeskont faiz giderleri örnek olarak gösterilebilir. Çünkü bu giderler dönemin kârını azalttığı halde fon dediğimiz aktiflerde gerçek bir azalışa yol açmaz. Diğer taraftan işletme açısından herhangi bir kaynak yaratmayan, ancak gelir yazıldıkları için kârı artıran peşin tahsil edilmiş gelirlerin döneme isabet eden kısmı, borç senetlerinin reeskonta tabi tutulması sonucu kayda alınan reeskont faiz gelirleri, konusu kalmayan karşılıkların iptali sonucu gelir yazılan kısmı gibi faaliyet sonuçlarının bu kârdan indirilmesi gerekir.

Olağandışı Faaliyetlerden Sağlanan Kaynaklar: Bu grupta işletmenin süreklilik göstermeyen olağandışı işlemlerinden sağlanan fon büyüklüğü yer alır. Faaliyet dışı gelir ve kârlar ile faaliyet dışı gider ve zararlar arasındaki pozitif farkı gösteren faaliyet dışı kâra, fon çıkışı gerektirmeyen kalemler eklenir ve bu kârdan fon girişi sağlamayan kalemler indirilir.

Fon Kullanımının Yorumu:

Fon Kullanımları	
Artış	Azalış
(+)	(-)
Aktif	Pasif

FON KULLANIMLARI

- Dönen varlıklardaki artış
- Duran varlıklardaki artış
- Ödenen vergi ve benzerleri
- Ödenen temettüleri
- Kısa vadeli yabancı kaynaklardaki azalış
- Uzun vadeli yabancı kaynaklardaki azalış
- Sermaye azalış

Gerçek Bir Fon Kullanımı Olmayan Giderler

- Amortisman Giderleri
- Karşılık Giderleri
- Reeskont Faiz Giderleri
- Borsa Değer Artış Zararları
- Gelecek Ay. Ait Giderlerin Döneme ilişkin Kısımları
- Gelecek Yıllara ait Giderler Hesabındaki Azalış

Olağan Faaliyetlerle İlgili Kullanımlar: İşletmenin dönem faaliyetini zararlar kapatması halinde zarar tutarı kaynak kullanımını ifade eder. Ancak işletmenin her zarar etmesi halinde mali olanaklarında bir azalış meydana gelmez. Örneğin, fon çıkışı gerektirmeyen giderler olağan faaliyet zararını artırır, ancak bunlar kaynak kullanımını ifade etmediği için zarar büyüklüğünden düşülmelidir. Buna karşılık fon girişi sağlamayan gelirler de olağan faaliyet zararını azaltır, ancak gerçek anlamda fon kaynağı sağlamadıkları için olağan kâra eklenmelidir. Bu ilave ve indirimler sonucunda pozitif bir tutarın çıkması durumunda, söz konusu tutar fon kaynağı olarak dikkate alınır; aksi takdirde fon kullanımına neden olur.

Olağandışı Faaliyetlerle İlgili Kullanımlar: Faaliyet dışı gelir ve kârlar ile faaliyet dışı gider ve zararlar arasındaki negatif fark olağandışı zararı ifade eder. Faaliyet dışı zarara, fon çıkışı gerektirmeyen kalemlerin eklenmesi ve fon girişi sağlamayan kalemlerin indirilmesi sonucunda pozitif bir tutara ulaşması durumunda, bu tutar fon kaynağı olarak dikkate alınır; aksi takdirde fon kullanımına neden olur.

Ödenen Vergi ve Benzerleri: Kaynaklar arasında vergiden önceki kâr gösterildiğinde, kâr üzerinden ödenen vergi benzerleri fon kullanımları içinde gösterilmelidir.

NET ÇALIŞMA SERMAYESİ DEĞİŞİM TABLOSU

Net çalışma (işletme) sermayesi, dönen varlıklarla kısa vadeli yabancı kaynaklar arasındaki farktır.

İşletmenin belirli bir hesap döneminde Net İşletme Sermayesinin kaynaklarını ve kullanım yerlerini gösteren tablodur. Bu tablo düzenlenirken Dönen Varlıklar ile KVKYK lar farkını belirten Net İşletme (Çalışma) Sermayesi, fon olarak kabul edilir.

Bir işletmenin kısa vadeli borçları toplamı dönen varlık toplamından fazla ise net çalışma sermayesi noksanı veya açığı söz konusudur. Bu durum hem kısa vadeli borçların ödenmeyeceğini hem de günlük faaliyetlerin aksayacağını işaret eder.

Net çalışma sermayesinin yeterli olması;

- Mal ve hizmet üretiminde kullanılan girdilerin zamanında sağlanmasına olanak vereceğinden işletme faaliyetlerinin daha verimli sürdürülmesini kolaylaştırır.
- Dönen varlıklarda oluşacak değer düşmelerinin işletme üzerinde yaratacağı olumsuz etkileri azaltır.
- Borçların zamanında ödenmesini sağlar. Ayrıca işletmenin kredi itibarını da artıracığından yeni kredi olanakları bulunmasını kolaylaştırır.
- Deprem, yangın, su baskını gibi afetler sonucunda, işletmenin finansal yönden zor duruma düşmesini önler.
- Alıcılara daha iyi hizmet sunulmasına olanak verir. Müşterilerin gereksinimlerini, taleplerini zamanında karşılayabilecek yeterli düzeyde stok bulundurabilecek, daha uygun koşullarda kredili satış yapılabilir.
- Duran varlıkların tam kapasite ile çalışmasına katkı sağlar.
- Durgunluk dönemlerinin kolay atlatılmasını sağlar.

Net Çalışma Sermayesi Tablosunun Düzenlenebilmesi için:

- Cari Yılın Gelir Tablosu
- Son iki yıla ait karşılaştırmalı bilanço (ilgili yılın dönem başı ve dönem sonu bilançosu)
- Kâr Dağıtım Bilgileri
- Cari yılda ödenen vergilere ihtiyaç vardır.

Net çalışma sermayesinde değişim tablosu, nakit akım ve geniş anlamda fon akım tablosundan farklıdır. Bu tablo işletmenin bir hesap dönemi içinde nakit hasılat ve ödemelerini göstermediği gibi, üçüncü kişilerle olan ilişkilerden doğan tüm finansal olanaklarını ve bunların kullanılış yerlerini de ortaya koymaz. Kapsam itibarıyla nakit akım tablosundan daha geniş, fon akım tablosundan ise daha dardır.

Net Çalışma Sermayesinde Değişme Yaratın İşlemler

- Uzun Vadeli Borçlarla Döner Varlık Alınması
- Döner Varlıklarla Uzun Vadeli Borçların Ödenmesi
- Kâr Payı Dağıtım
- Sermaye Olarak Bir Döner Varlık Unsurunun Konulması
- Döner Varlık Karşılığında Duran Varlık Alımı
- Uzun Vadeli Borcun Kısa Vadeli Hale Gelmesi
- Kısa Vadeli Alacağı Olan Birinin Alacağına Karşılık İşletmeye Ortak Olması

Net Çalışma Sermayesinde Değişme Yaratmayan İşlemler

- Kısa Vadeli Borçların Dönen Varlıklarla Ödenmesi Kısa Vadeli
- Borçlanarak Dönen Varlık Alımı
- Uzun Vadeli Borçlanarak Duran Varlık Alımı
- Uzun Vadeli Alacak Karşılığında İştirak Amacıyla Hisse Senedi Alınması
- Dağıtılmamış Karların Sermayeye Eklenmesi

Net Çalışma Sermayesinde Değişim Tablosunun Yorumu

1. **Net Çalışma Sermayesindeki Değişikliğin Yorumu:** Temel olan, bir işletmenin faaliyetinin ve büyüklüğünün gerektirdiği tutarda ve bileşimde net çalışma sermayesine sahip olmasıdır. Net çalışma sermayesini yeterli düzeye çıkaran artış, net çalışma sermayesi noksanından net çalışma sermayesine geçiş olumlu yorumlanır.
2. **Net Çalışma Sermayesinde Değişim Tablosunun Kaynak ve Kullanım Yerleri Bölümünün Yorumu:** Tablonun bu ikinci bölümü, net çalışma sermayesindeki artış ya da azalış şeklinde belirlenmiş olan değişikliğin nedenlerini göstermektedir. Bu açıdan önce fon kaynakları, sonra fon kullanımları yorumlanır; daha sonra da fon kaynakları ile fon kullanımları arasındaki ilişki yorumlanır.
3. **Net Çalışma Sermayesinde Fon Kaynaklarının Yorumu:** Net çalışma sermayesinin fon kaynakları işletmenin faaliyeti sonucundan, sermaye artışından, duran varlıklarından veya uzun vadeli yabancı kaynaklarından sağlanabilir. Bunlardan en iyisi faaliyet sonucu sağlanan dönem kârıdır. Bunu uzun vadeli yabancı kaynaklar izler. Üçüncü sırada sermaye artışı gelir. Duran varlıklardan fon sağlanması ise pek istenen bir durum değildir.
4. **Net Çalışma Sermayesinde Fon Kullanımlarının Yorumu:** İşletmenin faaliyetleri sonucu zarar etmesi, kâr payı dağıtımı, uzun vadeli borçlarını ödemesi, sermaye azaltımına gitmesi veya yeni duran varlıklara yatırım yapılması net çalışma sermayesi fon kullanım yerleridir. Faaliyetler sonucu uğranılan zarar en kötü fon kullanım yeridir. İş hacminin artırılması amacıyla maddi duran varlıklara, riskin dağıtılması veya ek gelir elde etmek için mali duran varlıklara yatırım yapılması işletmenin lehine yorumlanır.
5. **Net Çalışma Sermayesinde Fon Kaynakları ve Kullanımları Arasındaki İlişkinin Yorumu:** Net çalışma sermayesinde artış işletmenin faaliyetleri sonucu yarattığı kaynaklarla sağlanıyorsa bu durum olumlu yorumlanır. İşletme olağan faaliyetleri sonucu kaynak yaratamıyorsa hatta zarar ediyorsa uzun vadeli borçlanarak net çalışma sermayesini artırması durumunda net çalışma sermayesindeki artış pek olumlu yorumlanmaz.

NAKİT AKIM TABLOSU

Nakit akış tablosu bir hesap döneminde oluşan nakit akışını, nakit giriş ve çıkışlarını; yani işletmenin tahsilat ve ödemelerini kaynakları ve kullanım yerleri ile birlikte gösteren bir tablodur.

Nakit akış tablosundaki fon kavramı, fon akım tablosundaki fon kavramından farklıdır. Nakit akış tablosunda yer alan fon kavramı, nakit ve nakde eş değer unsurları ifade eder. Nakit akış tablosu nakit ve nakde eş değer kaynak ve kullanımları içerirken, fon akım tablosu işletmenin nakit dışındaki fon kaynak ve kullanımlarını da içermektedir.

Nakit akım tablosunun yararları şunlardır:

- Gelecekteki nakit akışlarının tahmin edilmesini sağlar.
- Yönetimin kararlarının değerlemesini sağlar
- İşletmenin ortaklara kar payı dağıtabilme ve kredi verenler anapara ve faiz ödeyebilme yeteneğinin belirlenmesinde yardımcı olur.
- İşletmenin nakit mevcudundakideğişikliklerle kari arasındaki ilişkiyi gösterir.

Nakit Akım Tablosunun Düzenlenebilmesi için

- Cari Yılın Gelir Tablosu
- Dönem Başı ve Dönem Sonu Bilançoları
- Kar Dağıtım Tablosu
- Ek Bilgiler (nakit girişi ve çıkışı gerektirmeyen işlemler) gerekmektedir.

Nakit Akım Tablosunun Bölümleri

- İşletme Faaliyetleri ile ilgili Nakit Akışları
- Yatırım Faaliyetleri ile ilgili Nakit Akışları
- Finansman Faaliyetleri ile ilgili Nakit Akışları

Nakit Kullanımları (Kasa ve Banka'dan Nakit Çıkışına Neden Olacak İşlemler)

- Maliyetlerden Kaynaklanan Nakit Çıkışları
- Faaliyet Giderlerine ilişkin Nakit Çıkışları
- Diğer Faaliyetlerde Olağan Gider / Zarara Çıkışları
- Finansman Giderlerinden Dolayı Nakit Çıkışları
- Olağandışı Gider / Zararlara İlişkin Nakit Çıkışları
- Duran Varlık Yatırımına ilişkin Nakit Çıkışları
- Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Borç Ödemeleri
- Ödenen Vergi ve Benzeri
- Ödenen Temettü
- Nakden ödenen işçi ücret ve giderleri
- Peşin olarak hammadde, malzeme veya mal alışı
- Faaliyet giderlerinin ödenmesi
- Nakden ödenen finansman giderleri
- Borçların nakden ödenmesi
- Nakden kar payı dağıtımı
- Nakit çıkışı gerektiren diğer giderler
- Peşin olarak Duran varlık alışı
- Maddi duran varlıkların bakım onarım giderleri
- Geçici yatırımlarda bulunmak
- Uzun vadeli yatırım amacıyla nakden menkul kıymet almak
- Sermayenin nakden azaltılması

Nakit Kaynakları (Kasa ve Bankada Nakit Artışına Neden Olacak işlemler)

- Satışlardan Elde Edilen Nakit
- Diğer Faaliyetlerden Sağlanan Nakit
- KVKYK ve UVYK ile Sağlanan Nakit
- Sermaye Artırımına ilişkin Nakitler
- Hisse Senedi İhraç Priminden Sağlanan Nakit
- Alacakların tahsili
- Geçici yatırımların satışı
- Yatırımlardan dolayı nakden kar payı ve faiz alınması
- Alacak senetlerinin iskonto ettirilmesi
- Duran varlıkların peşin satışı
- Tahvil veya finansman bonosu ihracı
- Nakit karşılığı sermaye artırım
- Nakit olarak kredi sağlanması

Nakit Hareketi Gerektirmeyen İşlemler

Nakit akım tablosu düzenlenirken nakit girişi veya çıkışı sağlamayan işlemlerin elenmesi gerekir. Bu tür işlemler şunlardır:

- Amortisman, tükenme ve itfa paylarının kayda alınması
- Stoklar, alacaklar ve menkul kıymetler için değer düşme zararlarının kayda alınması
- Değersiz hale gelen alacakların kayıtlardan silinmesi
- Dağıtılmamış karların belli amaçlar için tahsisi veya sermayeye eklenmesi
- Maddi duran varlıkların yeniden değerlemesi
- Maddi duran varlıkların defter değerinin azaltılması ya da defterden silinmesi
- Kullanılamaz hale gelmiş maddi duran varlıkların amorti edilmemiş bakiyelerinin zarar olarak kayda alınması
- Senetli alacak veya borçların bilanço tarihlerindeki değerleri ile raporlanması
- İştiraklerden bedelsiz hisse senedi alınması
- Peşin ödenmiş giderlerin o dönemde gider yazılması
- Peşin tahsil edilmiş gelirlerin o dönemde gelir yazılması

Nakit Akım Tablosu Düzenleme Yöntemleri

Nakit akım tablosu doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki yöntemle düzenlenebilir.

- 1) **Dolaylı Yöntem:** Tablonun bu yönteme göre düzenlenmesi durumunda işletme faaliyetlerinden sağlanan net nakit fazla ve eksiği belirtilmekte, faaliyetlerin neden olduğu nakit giriş ve çıkışlarının dökümü yapılmamaktadır. Eğer nakit akım tablosunun düzenlenmesi gelir tablosunun son kalemi olan net kârla başlanarak yapılırsa, bu tür nakit akım tablosuna Dolaylı Yöntemle hazırlanmış nakit akım tablosu denilir.
- 2) **Doğrudan Yöntem:** Doğrudan yöntemde nakit akım tablosunun düzenlenmesinde muhasebe sürecinde üretilen finansal verileri özetleyerek raporlayan iki ana finansal rapor olan —Bilançoll ile —Gelir Tablosullndan büyük bir ağırlıkla yararlanılmakta ve nakit akım tablosu düzenleme çalışmalarının başlangıç noktasını gelir tablosu oluşturmaktadır. Doğrudan yöntemle hazırlanmış nakit akım tablosunun özelliği, nakit hesabının gelir tablosunun üst ana kalemi olan gelirle başlamasından kaynaklanmaktadır.

Nakit Giriş ve Çıkışlarının Belirlenme Esasları Dönem İçi Nakit Girişleri

- a) **Dönem Başı Nakit Mevcudu:** İşletmenin dönem başında kasa ve bankalarda bulunan nakit mevcududur.
- b) **Satışlardan Elde Edilen Nakit:** İşletmenin esas faaliyetleri ile ilgili mal ve hizmet satışından sağlanan nakit girişlerini gösterir. Bu tutarın hesaplanması için net satış hasılatından, dönem başına göre satışlardan doğan alacaklardaki artış indirilir, azalış ise eklenir.
- c) **Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Kârlardan Dolayı Sağlanan Nakit:** Gelir tablosunda diğer faaliyetlerden olağan gelir ve kârlar olarak tanımlanan kalemlerden sağlanan nakit girişleri bu bölümde yer alır. Faiz gelirleri, kâr payları, komisyon gelirleri, kur farkları ve diğer olağan gelir ve kârlar nakden tahsil edilmek koşuluyla burada yer alır.
- d) **Olağandışı Gelir ve Kârlardan Sağlanan Nakit:** Duran varlık satışları, satış kârlı da olsa zararlı da olsa diğer nakit girişleri içinde yer alır.
- e) **Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlardan Sağlanan Nakit:** Esas faaliyet konusunu ilgilendiren mal ve hizmet alımlarından kaynaklanan olağan ticari borçlar dışındaki artış dışında, kısa vadeli borçlanmalar nedeniyle oluşan nakit girişlerini ifade eder.
- f) **Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlardan Sağlanan Nakit:** Tahvil gibi uzun vadeli menkul kıymet ihraçları, orta ve uzun vadeli olarak alınan nakit krediler ve diğer olarak gruplanır. Borç ve gider karşılıkları, gider tahakkukları, ertelenen ve taksitlendirilen vergiler işletmeye nakit girişi sağlamadığından tabloda yer almaz.
- g) **Sermaye Artırımından Sağlanan Nakit:** Sadece nakit karşılığı sermaye artırımını bu tabloda yer alır.
- h) **Hisse Senedi İhraç Primlerinden Sağlanan Nakit:** Nominal değer ile satış fiyatı arasındaki farktır.
- i) **Diğer Nakit Girişleri:** Portföydeki menkul kıymet satışlarından, diğer alacaklardan yapılan tahsilattan, diğer dönen varlıklardaki azalıştan sağlanan nakit girişleridir.

Dönem İçi Nakit Çıkışları

- a) Maliyetlerden Kaynaklanan Nakit Çıkışları
- b) Faaliyet Giderlerine İlişkin Nakit Çıkışları
- c) Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlara İlişkin Nakit Çıkışları
- d) Finansman Giderlerinden Dolayı Nakit Çıkışı
- e) Olağandışı Gider ve Zararlardan Dolayı Nakit Çıkışı
- f) Duran Varlık Yatırımlarına İlişkin Nakit Çıkışları
- g) Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Ödemeleri
- h) Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Ödemeleri
- i) Ödenen Vergi ve Benzerleri
- j) Ödenen Temettüleri
- k) Diğer Nakit Çıkışları
- l) Dönem Sonu Nakit Mevcudu
- m) Nakit Artış veya Azalışı

KÂR DAĞITIM TABLOSU

Vergiden önceki kârdan başlamak üzere dönem kârının nasıl ve ne şekilde kullanıldığını (dağıtıldığını) gösteren tablodur.

Kâr Dağıtım Tablosu Özellikleri

- Ek Finansal Tabloları düzenleme zorunluluğu getirilen işletmeler için (bütün işletmeler için değil) zorunludur.
- Kârın Varlığına veya dağıtımına bağlı olarak düzenlenir.
- Tabloyu oluşturan kalemler değiştirilemez farklı isimler konulamaz.
- Tabloda hem cari dönem verileri hem de önceki dönem verileri yer alır.
- Kâr dağıtım tablosu, dönem kârının nelerden (hangi tür faaliyetlerden) oluştuğunu göstermez.

Kâr Dağıtım Tablosunun Düzenleme İlkeleri

- Dönem kârından yapılan dağıtımla yedeklerden (önceki dönem) yapılan dağıtım ayrı ayrı gösterilir.
- Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler, Ortaklara ödenen 1. ve 2. temettüleri, 1. ve 2. tertip Yasal Yedekler & Statü Yedekleri & Olağanüstü Yedekler ve kârdan ayrılar Özel Fonları açıkça gösterilir.
- İmtiyazlı Payların bulunması halinde, imtiyazlı ve Adi Hisse Senetlerine kâr payları ayrı ayrı gösterilir.

ÖZ KAYNAK DEĞİŞİM TABLOSU

Özkaynak değişim tablosu, ilgili dönemin özkaynak kalemlerinde meydana gelen artış ve azalışları bir bütün olarak gösteren tablodur.

Özkaynaklar Değişim Tablosu cari dönem ve önceki dönem verilerini içerecek biçimde sunulur. Tablo; Ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kâr yedekleri ve geçmiş dönemler kârı(zararı) ve dönem net kârı (zarar) kalemlerinin her birinin dönem başı tutarını, dönem içinde kalemlerde meydana gelen azalışları, artışları ve dönem sonu kalanını ayrı ayrı gösterecek biçimde düzenlenir.

BÖLÜM 2

MALİ ANALİZ

TEMEL KAVRAMLAR

1. **SOSYAL SORUMLULUK:** Bu kavram muhasebenin işlevini yerine getirme hususundaki sorumluluğunu belirtmekte ve muhasebenin kapsamını, anlamını ve amacını göstermektedir. Muhasebenin organizasyonunda, uygulamaların gerçekleştirilmesinde, üretilen bilgilerin raporlanmasında belli bir ilgi grubunun değil tüm ilgi gruplarının hatta tüm toplumun çıkarları gözetilmesi ve dolayısıyla bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gerektiğini ifade eder.
2. **KİŞİLİK:** Bu kavram; işletmenin sahip ya da sahiplerinden, yöneticilerinden, personelinden ve diğer ilgililerinden ayrı bir kişiliğe sahip olduğunun kabul edilmesini anlatır. Bu kavramın sonucu olarak muhasebe, işletme kişiliğine ait değerler ve bu değerlerin değişimleri ile ilgilenir. Kişilik kavramına göre işletme hukuki bir tüzel kişilik niteliğinde olmasa da muhasebe işlemleri açısından ayrı bir kişilik olarak düşünülür. Buna muhasebe kişiliği denmektedir.
3. **İŞLETMENİN SÜREKLİLİĞİ:** Bu kavram; kuruluş sözleşmesinde aksine bir kayıt bulunmadıkça işletmenin sonsuz ömre sahip olduğunun varsayılmasını anlatır. Böyle bir kabul olmadığı takdirde işletmenin hemen tasfiye edileceği varsayımıyla varlıkların tasfiye değerleri üzerinden izlenmesi gerekli hale gelir.
4. **DÖNEMSELLİK:** Bu kavram; işletmenin sürekliliği kavramı uyarınca sınırsız kabul edilen ömrünün belli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanmasıdır. Dönemsellik, finansal tabloların dönemler itibari ile karşılaştırılması için gereklidir. Böylece dönemler itibari ile işletmenin verimlilik ve karlılık yapılarının, finansal durumu ile likidite durumunun analizi mümkün olur.

5. PARAYLA ÖLÇÜLME: İşletmede çeşitli fiziki ölçüleri ile ifade edilen olayların kaydedilebilmeleri ve izlenebilmeleri için bunların ortak ölçü birimi ile ölçülmesi gerekir. Bu kavram işletmedeki olayların ölçülüp ifade edilmelerinde ortak ölçünün (ulusal) para olmasını anlatır.

6. MALİYET ESASI: Bu kavram; para mevcudu, alacaklar ile maliyetinin belirlenmesi mümkün olmayan veya uygun olmayan diğer kalemler hariç işletme tarafından edinilen varlık ve hizmetlerin muhasebeleştirilmesinde bunların elde etme maliyetlerinin esas alınmasını anlatır.

7. TARAFSIZLIK VE BELGELENDİRME: Sosyal sorumluluk kavramı gereği muhasebe kayıtlarının gerçek durumu yansıtan ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş objektif belgelere dayandırılması gerekir. Bu kavram, muhasebe kayıtlarına esas alınacak yöntemlerin seçilmesinde tarafsız ve önyargısız davranılmasını da anlatır.

8. TUTARLILIK: Muhasebe uygulamaları için seçilen muhasebe politikalarının birbirini izleyen dönemlerde değiştirilmeden uygulanması gerektiğini ifade eden kavramdır. İşletmelerin mali durumunun, faaliyet sonuçlarının ve bunlara ilişkin yorumların karşılaştırılabilir olması, bu kavramın amacını oluşturur. Tutarlılık kavramı, benzer olay ve işlemlerde, kayıt düzenleri ile değerlendirme ölçülerinin değişmezliğini ve mali tablolarda biçim ve içerik yönünden tek düzeni öngörür. Fakat geçerli nedenler bulunduğunda uygulanan muhasebe politikaları değiştirilebilir. Ancak bu değişikliklerin ve bunların parasal etkilerinin açıklanarak bilanço ve gelir tablosu dipnotlarında açıklanmalıdır.

9. TAM AÇIKLAMA: Bu kavram; mali tabloların, bu tablolardan yararlanacak kişi ve kuruluşların doğru karar vermelerine yardımcı olacak ölçüde yeterli, açık, anlaşılır olmasını anlatır. Bu kavram gereğince raporlar üzerinde inceleme yapacak olanlara gerekli tüm bilgiler raporla birlikte verilmelidir.

10. İHTİYATLILIK: Bu kavram, muhasebe olaylarında temkinli davranılması, tarafsız bir muhakeme ile işletmenin karşılaşılabileceği risklerin ve belirsizliklerin göz önünde tutulması gereğini anlatır. Bu kavram gereğince bir gelir ancak gerçekleşikten sonra işletmenin gelirleri arasına katılırken, gider ve zararlar kesinleşme de ortaya çıktıklarında işletmenin sonuç hesaplarında gider ve zararların arasına katılır yani işletmenin karından düşülür.

11. ÖNEMLİLİK: Üretilen bilgilerin muhasebe raporlarına aktarılmasında, belli özetlemeler yapılarak, raporların kullanıcıları tarafından kolayca anlaşılması ve yorumlanması sağlanmalıdır. Ancak bu özetlemeler yapılırken sayısal sonuçları küçük olmakla beraber onu doğuran olay önemli ise bu rakam diğer rakamlarla birleştirilmemeli ve ayrıca gösterilmelidir. Bir bilgi verilmediği takdirde mali tablo doğru yorumlanamıyorsa o bilgi önemlidir.

12. ÖZÜN ÖNCELİĞİ: İşlemlerin muhasebeye yansımada ve onlara ilişkin değerlendirmelerin yapılmasında biçimlerinden çok özlerinin esas alınması gereğini ifade eder. Genel olarak işlemlerin biçimleri ile özleri paralel olup bazı durumlarda farklılık ortaya çıkabilir. Bu durumda özün biçime önceliği esastır. Vadeli çeklerin alacak senedi gibi işlem görmesi buna örnektir. İşletmenin faaliyetleri sonucu oluşacak mali bilgileri işletme yöneticileri, ortakları, çalışanları, sendikalar, alıcılar, satıcılar devlet, halk (kamu) elde etmek isteyecektir. Bu ilginin ana nedeni tarafların ekonomik çıkar beklentileridir.

Unutulmamalıdır ki; tüm mali tablolar geçmişe yönelik bilgi verir. Analizi yapan kişi ya da kurumlar bu geçmiş verileri değerlendirerek ilgili işletmenin geleceğini tahmin etmeye çalışırlar.

MALİ ANALİZ

Mali Analiz; Muhasebe bilgilerine analiz tekniklerinin uygulanması suretiyle bulunulacak sonuçların işletmenin mali durumunun ve faaliyet sonuçlarının yorumlanması için kullanılmasıdır. Uygulamada kullanılan analiz teknikleri aşağıdaki gibidir;

1. Oran Analizi
2. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi
3. Trend(Eğilim) Analizi
4. Dikey (Yüzde) Analizi

ANALİZİN ÖN KOŞULLARI

1. Dolaylı Ön Koşullar

İşletmenin faaliyetlerini hangi ortamda ve ne koşullarda yürüttüğü ile ilgili ön koşullardır.

- (a) İşletmenin Bulunduğu **Ekonomik Ortam**: Ekonomik ortamdan kastedilen, enflasyon, döviz fiyatlarının düzeyi ve gösterdiği dalgalanmalar, piyasa faiz oranı ve ekonomik büyüme gibi makroekonomik değişkenlerdir.
- (b) İşletmenin İçinde Bulunduğu **Sektörel Ortam**: İşletmenin hangi sektörde faaliyet gösterdiği, sektörün hangi aşamada olduğu (kuruluş, gelişme, olgunluk, gerileme) ve sektörün kendine özgü koşullarını ifade etmektedir.
- (c) İşletmenin **Yapısal ve Yönetsel özellikleri**: İşletmenin yasal ve ekonomik organizasyonunun yönetim anlayışı (aile şirketi olup olmadığı, A.Ş./Ltd, halka açık/kapalı, emek yoğun/sermaye yoğun) ile ilgili koşullardır.

2. Dolaysız Ön Koşullar;

Tek Düzen Muhasebe Sistemi: Analizi yapılacak finansal tabloların aynı şekilsel yapıya ve hesap içeriğine sahip olarak daha nitelikli hale gelmesine tek düzen muhasebe sistemi ile ulaşabiliriz.

Bu doğrultuda, finansal tabloların;

- Anlaşılabilir
- Karşılaştırılabilir
- Güvenilir ve Doğru
- İhtiyaca Uygun
- Zamanında Hazırlanmış
- Anlamlı, olması gerekir.

Standart Oranların Saptanması: Oran analizi ile elde edilen sonuçların ne anlama geldiğinin yorumlanabilmesi için gerekli olan referans bilgiler Standart Oranlar tarafından sağlanmaktadır.

4 çeşit standart oran vardır:

- (a) **Tarihi (Geçmiş) Standart Oranlar:** İşletmenin geçmiş dönemlerindeki finansal tablolarından elde edilen değerinin ortalamaları alınarak hesaplanan standart oranlardır. İşletmenin cari dönemine ilişkin finansal durumunun geçmiş dönemlere göre nasıl bir değişim geçirdiğini değerlendirmek amacıyla yapılan analizlerde gerekli olan referans bilgileri sağlamaktadır.
- (b) **Sektör (Sanayi) Standart Oranları:** İşletmenin içinde bulunduğu sektördeki işletmelerin (rakiplerin) finansal tablolarındaki veriler üzerinden, her bir dönem için hesaplanan ortalamalardır.
- (c) **İdeal (Hedef) Standart Oranları:** İşletmenin yer aldığı sektörde bulunan en başarılı bir veya birkaç işletmenin finansal tablolarından yararlanılarak hesaplanan standart oranlardır.
- (d) **Bütçe Standart Oranları:** Bütçe sistemi uygulayan işletmelerde, bütçelenen finansal tablo verileri kullanılarak hesaplanan oranlardır.

ANALİZ TÜRLERİ

Yapılış Amacına Göre	İçeriğine Göre
1. Yönetim Analizi: Yöneticilerin alacakları kararlara yardımcı olmak için yapılan analizdir.	1. Statik Analiz: Tek bir döneme ait verileri kapsar.
2. Yatırım Analizi: İşletmeye yatırım yapmak isteyen veya düşünen kişi ve kurumlarca yapılan analizdir.	2. Dinamik Analiz: Birden fazla yıla ait verileri kapsar.
3. Kredi Analizi: Üçüncü kişilerin işletmenin borç ödeme gücü, kârlılık vb. konularda yaptıkları analizdir. Kredi analizinde kullanılan teknikler şunlardır: (a) Karakter (b) Kapasite (c) Kefil (Kefalet) (d) Kapital(Sermaye) (e) Koşullar	

Yapacak Kişiye Göre
1. Dış Analiz: İşletme dışından kişilerce işletme hakkında yapılan analizdir.
2. İç Analiz: İşletmeye bağlı kişilerce yapılan analizdir.

BÖLÜM 3

ANALİZ TEKNİKLERİ

KARŞILAŞTIRMALI TABLOLAR ANALİZİ (YATAY)

Karşılaştırmalı finansal tablolar analizi, bir işletmenin birbirini izleyen aynı uzunluktaki en az iki veya daha fazla faaliyet dönemine ait finansal tablolarının karşılaştırmalı olarak düzenlenmesi ve bu tablolarda yer alan kalemlerin zaman içinde göstermiş olduğu gelişmelerin ve değişikliklerin tespit ve incelenmesidir.

Karşılaştırmalı finansal tablolar analizinde hesaplanan değişimler hem tutar hem de yüzde olarak dikkate alınmalıdır. Sadece tutar veya sadece yüzde değişimlere bakılması, değişimin işletme açısından öneminin gözden kaçırılmasına veya gerekenden fazla önemli görülmesine neden olabilir. Bu da değişimlerle ilgili yorumu zayıflatır.

Finansal tablolarda yer alan rakamların karşılaştırılabilmesi için faaliyet dönemlerinin eş değer olması, tablolardaki bilgilerin aynı muhasebe kavram ve ilkelerine göre hazırlanmış olması gerekir.

Amacı: Yıllar itibarıyla kalemlerdeki değişimin incelenerek mali durum ve faaliyet sonuçlarına ilişkin geleceğe yönelik tahmini verilere ulaşmaktır.

Karşılaştırmalı Tablolar Analizinin Özellikleri

- I. Dinamik analizdir. Birden fazla dönemi içerdği için kapsamına göre dinamik analizdir.
- II. Finansal tablolardaki her bir kalemin yıllar itibarıyla karşılaştırılarak incelenmesine olanak tanıdığı için yatay analiz olarak da adlandırılır.
- III. İşletmenin kendi içinde analiz edilmesini sağlar. Rakipleri ile karşılaştırma imkânı vermez.
- IV. Fark ve yüzdelerdeki artış ya da azalışa göre işletmenin geçmiş dönemine göre karşılaştırması yapılır.
- V. Analizde yorum, neden sonuç ilişkisine göre yapılır.
- VI. Bu teknikte değişimin yönü TUTAR ve YÜZDE olarak ifade edilir.
- VII. Yapılacak yorumlarda önceki döneme göre değişimin tutarı ve oranı (%) birlikte değerlendirilmelidir. Yalnızca tutarlara ya da yalnızca oranlara bağlı kalınan yorumlar yanlış sonuçlara neden olabilir.

Bir hesap kaleminin artış ya da azalış oranı aşağıdaki formülle hesaplanır:

$$\frac{\text{Cari Dönem Tutarı} - \text{Önceki Dönem Tutarı}}{\text{Önceki Dönem Tutarı}} \times 100$$

Karşılaştırmalı Tabloların Düzenlenmesi

Karşılaştırmalı tablo analizinden beklenen yararın sağlanabilmesi için karşılaştırmaya esas alınan dönemlerin aynı uzunlukta olması, tablonun içerdiği bilgilerin aynı muhasebe kavram ve ilkelerine göre belirlenmiş olması ve rakamların enflasyonun etkilerinden arındırılarak birbirleri ile karşılaştırılabilir olması gerekir.

- Finansal tablo kalemlerinin adı ve bu kalemlerin yıllar itibarıyla mutlak tutarları ilk sütunda yer alır.
- İkinci sütunda her bir kalemdeki mutlak ve oransal değişimler gösterilir. Artışlar (+) işareti ile azalışlar ise ya (-) işareti ile ya da parantez içinde gösterilir.

Değişmelerin Mutlak Fark Olarak Hesaplanması

Karşılaştırılan finansal tablo sayısı ikiden fazla olduğu takdirde artış ve azalışların hesaplanmasında hangi dönemin esas alınacağıının belirlenmesi gerekir. Bu konuda iki farklı yaklaşım kullanılabilir.

Birinci yaklaşımda belirli bir yıl temel alınarak kalemlerdeki değişmeler temel yılın rakamlarına göre hesaplanır. Buna **SABİT BAZ DÖNEMİ YÖNTEMİ** denir. Her bir kalemdeki değişme bir önceki yılın rakamlarına göre hesaplanmış olabilir. Buna **HAREKETLİ BAZ DÖNEMİ YÖNTEMİ** denir.

ÖRNEK:

ERES A.Ş. KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ				+ / -
	2019	2020	2021	
DÖNEN VARLIKLAR	150.000	100.000	140.000	
DURAN VARLIKLAR	150.000	150.000	200.000	
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100.000	70.000	170.000	
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	70.000	50.000	0	
ÖZKAYNAKLAR	130.000	130.000	170.000	

Değişmelerin Oransal Olarak Hesaplanması

Karşılaştırmalı tablolar için oransal değişmeler hesaplanırken, eğer karşılaştırılan ilk yılda rakam yok sadece ikinci yılda rakam varsa, mutlak artış ikinci yılın rakamı kadar olurken bir sayının sıfıra bölümü sonsuz olacağından değişmeyi yüzde olarak gösteren sütuna hiçbir şey yazılmaz. Buna karşın karşılaştırılan yıllardan ilkinde rakam varken ikincisinde rakam yoksa azalış oranı yüzde yüz (%100) olacaktır.

Karşılaştırmalı Tabloların Yorumu

Karşılaştırmalı analiz tekniğine göre hazırlanan bilanço ve gelir tablosu, mutlak farklar ve yüzde farklar şeklinde belirlenen artış ve azalışlardan hareket edilerek yorumlanır. Bu tekniğin uygulanmasında dikkat edilecek konu, bilanço ve gelir tablosundaki her bir kalemin tek başına ele alınması ve onun yatay olarak, dönemler itibarıyla gösterdiği değişmelerin belirlenmesi ve incelenmesidir.

Bir kalemin analiz edilip yorumlanmasında birbirini izleyen beş aşamadan söz edilir. Bu aşamalar:

- Değişimin yönünün ve büyüklüğünün belirlenmesi
- Değişimin nedenlerine bağlı olmaksızın değişimin ortaya çıkardığı sonucun belirlenmesi
- Değişimin nedenlerinin belirlenmesi
- Neden-sonuç ilişkisinin kurulması
- Neden-sonuç ilişkisine bağlı olarak gelecekteki beklentinin belirlenmesi

- **Ele Alınan Kalemdeki Değişimin Belirlenmesi:** Analize tabi tutulan kalemdeki mutlak ve oransal değişimin hangi yönde ve hangi büyüklükte olduğuna bakılır.
- **Değişimin nedenlerine bağlı olmaksızın değişimin ortaya çıkardığı sonucun belirlenmesi**
- **Değişme nedenlerinin belirlenmesi**

(a) Bilanço Kalemlerinin Değişme Nedenlerinin Aranması. Değişmenin nedenleri belirlenirken, öncelikle incelenen kalemle ilgili olmak koşuluyla aynı tablo içinde değişme gösteren kalemlere bakılır.

- Bilançoda bir varlık kaleminin artış nedeni; ya başka bir varlık kaleminin azalışı ya da bir kaynak unsurunun artışı olabilir.
- Bir varlık unsurundaki azalışın nedeni; ya başka varlık unsurlarındaki artışlar ya da kaynaklarda azalış gösteren unsurlar olabilir.
- Bir kaynak unsurundaki artışın nedeni ise bir varlık unsurundaki artış ya da başka bir kaynak unsurundaki azalış olabilir.
- Bir kaynak unsurundaki azalışa ise başka bir varlık unsurundaki azalış veya diğer bir kaynak unsurundaki artış neden olabilir.

Bir işletmenin bilanço kalemlerindeki değişimler şöyle özetlenebilir:

- ☐ İşletmenin yeni varlıklar edinmesi
- ☐ İşletmenin sahip olduğu varlıkların şekil değiştirmesi (hammaddenin mamule dönüşmesi gibi)
- ☐ İşletmenin varlıkları satması veya elden çıkarması
- ☐ İşletmenin borçlanması
- ☐ İşletmenin borç ödemesi
- ☐ İşletmenin sermaye artırması veya azaltması
- ☐ İşletmenin kâr elde etmesi veya zararla karşılaşması vb.

ÖRNEK

ERES A.Ş. KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ					
	2019	2020	2021		0%
HAZIR DEĞERLER	4.000	7.000	10.000		
TİCARİ MALLAR	15.000	12.000	13.000		
TİCARİ BORÇLAR	3.000	6.000	9.000		

Hazır değerler, ticari alacaklar, stoklar, maddi duran varlıklar her türlü işletmede varlıkların önemli bir bölümünü oluşturduğundan mutlak ve yüzde olarak çok büyük bir değişme göstermeseler de analize tabi tutulmalıdır.

Dönen varlıklar ve kısa vadeli yabancı kaynaklara ait grup toplamlarındaki değişmeler işletmenin kısa vadeli borç ödeme gücünü net çalışma sermayesindeki değişimi görmek açısından önemli göstergelerdir. Bu nedenle dönen varlıklar toplamındaki değişmeler kısa vadeli yabancı kaynaklardaki değişmelerle birlikte ele alınmalıdır.

Öz kaynaklar gerek finansman gerekse borçlar için bir güvence oluşturduğundan analizde her zaman ele alınması ve yorumlanması gereken bir bölümdür.

Gelir Tablosu Kalemlerinin Değişme Nedenlerinin Aranması

Karşılaştırmalı analiz tekniği ile gelir tablosu analiz edilirken sadece bölüm sonuçlarındaki değişmeler analiz edilip yorumlanır.

Neden - Sonuç İlişkisinin Kurulması

Finansal tablolarda yer alan kalemlerdeki değişmelerin etkisiyle işletmenin finansal durumunda veya faaliyet sonuçlarında bir önceki döneme göre oluşan yeni duruma analizde —sonuçll denir.

Neden-sonuç ilişkisine bağlı olarak gelecekteki beklentinin belirlenmesi

Analist değerlendirme ve yorum yaparken, işletmenin içinde bulunduğu sektördeki değişmeleri, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik ve diğer koşullardaki değişmeleri, işletmenin politikalarındaki değişmeleri vb. de dikkate alarak öngörülerde bulunmalıdır.

Analiz yalnızca geçmiş değerlendirilmeyi değil; geleceğe ilişkin beklenti ve tahminleri de kapsamalıdır.

Karşılaştırmalı Gelir Tablolarının Yorumu

Brüt satış kârı ve esas faaliyet kârı bölümü, işletmenin diğer olağan faaliyetlerinden doğan gelir ve giderler ile finansman giderleriyle ilgili gelişmeleri göstermek için faaliyet kârı bölümünü; olağandışı faaliyet sonuçlarının etkisini ve gelişimini incelemek için dönem kârı bölümünü, yıllık faaliyetlerin vergi sonrası büyüklüğünün görmek için dönem net kârı bölüm sonuçları analiz edilir.

ÖRNEK:

	<u>2020</u>	<u>2021</u>	<u>FARK +/-</u>	<u>%ORAN</u>
Faaliyet Kârı (Zararı)	25 000	10 000		
Olağandışı Gelir ve Kâr	5 000	6 000		
(-) Ol.dışı Gider ve Zarar	6 000	2 000		
Dönem Kâr (Zarar)	24 000	14 000		

Dönem kârının azalmasının en önemli nedeni faaliyet kârındaki azalmadır. Ancak olağandışı gelir ve karların etkisi ile dönem kârındaki azalış faaliyet kârındaki azalıştan düşük olmuştur.

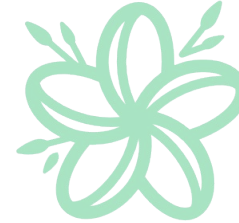
EĞİLİM (TREND) YÜZDELERİ ANALİZİ

Trend (eğilim yüzdeleri) analizi, işletmenin 8-10 yıldan başlayan oldukça uzun dönemler itibarıyla, mali durumuna ve faaliyet sonuçlarına ilişkin kalemlerinin değişim trendini (eğilimini) belli bir yılın sonuçlarına endeksleyerek gösteren bir mali analiz yöntemidir. Bu yöntemin amacı;

İlgili mali tablo kalemlerinin dönemler itibarıyla artış veya azalış şeklindeki değişikliklerinin, seçilen temel (baz) yıla göre oransal önemlerinin ortaya konulması ve buna göre işletmenin gelişme yönünün belirlenmesidir.

Trend analizinin uygulanmasında şu sıra izlenir:

- Analizin uygulanacağı zaman dilimi (dönemler) belirlenir,
- Eğilim yüzdelerinin hesaplanmasında temel (baz) olacak dönem seçilir,
- Bilanço ve gelir tablosu kalemlerinin eğilim yüzdeleri hesaplanır,
- Analiz sonuçları yorumlanır.

Trend analizi, mali durumun ve faaliyet sonuçlarının uzun dönemdeki eğilimini inceleyen analiz yöntemidir.

İşletmenin mali durumuna ve faaliyet sonuçlarına ilişkin eğilimin belirlenmesi için ilk iş yöntemin amacına uygun uzunluktaki dönemlere ait mali tabloların seçilmesidir.

Uygulama dönemi belirlendikten sonra, eğilim yüzdelerinin neye göre hesaplanacağına karar verilmelidir. (Uygulamada, genellikle analiz döneminin başlangıç yılı baz yıl olarak kabul edilmektedir)

Baz Yıl; Eğilim yüzdelerini hesaplamak için tüm dönemlerdeki tutarların oranlandığı yöntemdir. Eğilim Yüzdesi şu şekilde hesaplanır;

Cari Dönem Tutarı

_____ X 100

Baz Alınan Dönem Tutarı

Eğilim Yüzdelerinin Yorum Esasları

Eğilim yüzdelerinin yorumu, bir tek bilanço ve/veya gelir tablosu kaleminin eğilimi esas alınarak yapılmaz. Yöntemin uygulanmasından umulan yararın sağlanabilmesi için, aralarında anlamlı ilişkiler kurulabilen; satışlarla stoklar, satışlarla alacaklar gibi kalemlerin eğilimlerinin karşılaştırmalı olarak ele alınması gerekir.

Yorum, buna uygun olarak ele alınan her kalemin, incelenen dönemdeki eğiliminin belirlenmesi ve ilişkili kalemlerin eğilimleri arasındaki benzer ve farklı yönlerin ortaya konulması şeklinde yapılır.

Eğilim yüzdelerinin yorumlanmasında şu sıra izlenir;

- İncelenen kalemlerin eğilimlerinin belirlenmesi
- İlişkili kalemlerin eğilimlerinin etkileşim sonuçlarının değerlendirilmesi
- Belirlenen etkileşimin gelecekteki etkisinin tahmin edilmesi

Öncelenen kalemin eğiliminin belirlenmesi, bir önceki bölümde açıklanan hesaplama şekline göre analiz sonuçlarının ortaya konulması ile başlar. Eğilimin yüzdeleri, kârın zarara veya zararın kâra dönüşmesi dışında, daima pozitif olup 100'ün altındakiler azalış, 100'ün üzerindeki ise artış eğilimi gösterir.

İlişkili Kalemlerin Eğilimlerinin Yorumu

Trend analizinin yorumu büyük ölçüde, aralarında ilişki bulunan kalemlerin etkileşimlerinin incelenmesine dayanır.

Trend analizi yoluyla incelenecek kalemler (gruplar) aşağıdaki gibi belirlenebilir;

- Dönen varlıklar - Duran varlıklar
- Dönen varlıklar - Kısa vadeli yabancı kaynaklar
- Stoklar - Ticari borçlar
- Duran varlıklar - Öz kaynaklar
- Yabancı kaynaklar- Öz kaynaklar
- Brüt satışlar - Net satışlar
- Net satışlar - Satışların maliyeti
- Net satışlar - Faaliyet giderleri
- Net satışlar - Finansman giderleri
- Dönen varlıklar - Net satışlar
- Ticari alacaklar - Net satışlar
- Stoklar - Net satışlar
- Maddi duran varlıklar - Net satışlar

Mali Duruma İlişkin Analiz Ve Yorum

1.Dönen Varlıklar ile Duran Varlıklar Eğilimlerinin Karşılaştırılması;Aktifin bütün olarak ele alınması ve dönen varlıklarla duran varlıklardaki eğilimlerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi, işletmenin varlık yapısının gelişimi ile ilgili bir fikir verir. Genellikle ticaret işletmelerinde dönen varlıkların, toplam aktif içinde daha çok yer tuttuğu, üretim işletmeleri ile büyük çapta sabit yatırıma dayalı hizmet işletmelerinde ise maddi duran varlıkların ağırlıkta olduğu bilinir.

Bu iki ana varlık grubunun eğilimini karşılaştırmaktan amaç, işletmenin faaliyet konusu ve hacmi ile varlık yapısının gelişiminin uyumlu olup olmadığını ve varlıkların kendi içindeki dağılımının dengeli bir seyir izleyip izlemediğini belirlemektir.

Dönen ve duran varlıklarda artış olması işletmenin büyüdüğünü, yatırım yapabildiğini ve varlıklarını verimli kullanabildiğini gösterir.

2.Dönen Varlıklar ile K.V. Yabancı Kaynaklar Eğilimlerinin Karşılaştırılması;Dönen varlıkların ve kısa vadeli yabancı kaynakların birlikte artış eğilimi göstermesi durumunda; varlıklardaki artış eğilimi borçlardaki artış eğiliminden yüksek olduğu sürece olumlu yorumlanabilir.

Çünkü bu durumda işletmenin belli bir çalışma sermayesine ve kısa vadeli borç ödeme gücüne sahip olduğu düşünülür. Dönen varlıklar artarken, kısa vadeli borçların azalma eğilimi göstermesi ise daha da olumlu yorumlanır.

Dönen varlıklar azalış eğilimindeyken kısa vadeli borçların daha yavaş azalması, işletmenin likiditesi ve borç ödeme gücü açısından olumsuz değerlendirilir.

3. Stoklar ile Ticari Borçlar Eğilimlerinin Karşılaştırılması; Stoklar artış eğilimi gösterirken ticari borçların azalış veya daha yavaş bir artış eğilimi göstermesi olumludur. Bu işletmenin mal/malzeme alımlarını daha çok peşin yaptığını ve ticari borçlarını vadesinde ödeyebildiğini gösterir. Ticari borçların daha yüksek bir artış eğilimi göstermesi ise, işletmenin borç ödeme konusunda zorluk yaşadığı ve borçlanma koşullarının daha da ağırlaşacağı anlamına gelir.

4. Maddi Duran Varlıklar ile Öz Kaynaklar Eğilimlerinin Karşılaştırılması;

Uzun dönemde duran varlıkların öz kaynaklarla finanse edilmesi tercih edilen bir durumdur. Dolayısıyla özkaynakların duran varlıklardaki artış eğiliminden daha yüksek olması istenir. Eğer azalış eğilimi söz konusu ise, o zaman da özkaynakların duran varlıklara göre daha yavaş bir azalış eğilimi göstermesi beklenir.

5. Yabancı Kaynaklar ile Öz Kaynaklar Eğilimlerinin Karşılaştırılması;

İşletmelerin uzun dönemde özkaynaklarla finansmanı tercih edilir. Çünkü özkaynaklar hem maliyeti en düşük finansman yoludur hem de güçlü bir işletme imajının oluşmasını sağlayarak alacaklılar için güvence oluşturur. Özkaynaklarda artış eğiliminin olması ve bu artışın özellikle dönem kârlarıyla beslenmesi, buna karşılık borçlarda azalış veya daha yavaş bir artış eğiliminin olması olumludur. Bunun tersi durumda ve özellikle de borçların kısa vadeli olması durumunda, işletmenin sürekliliği açısından olumlu yorumlanmaz.

Faaliyet Sonuçlarının Analizi Ve Yorumu

1. Brüt Satışlar ile Net Satışlar Eğilimlerinin Karşılaştırılması; Brüt satışlar artış eğilimi gösterirken, net satışların da aynı oranda ya da daha yüksek bir artış eğilimi göstermesi olumlu yorumlanır. Bu brüt satışlardan net satışlara geçerken fazla kayıp verilmediğini, iade ve iskontoların az olduğunu veya hiç olmadığını gösterir.

Brüt satışlar eğiliminin net satışlar eğiliminden daha hızlı bir artış göstermesi, iade ve iskontolarda artışın göstergesi olacağından, olumsuzdur. Bu iki kalemdeki azalış eğilimi ise, işletmenin satış hasılatındaki düşüşü göstereceğinden olumsuz değerlendirilir.

2. Net Satışlar ile Satışların Maliyeti Eğilimlerinin Karşılaştırılması; Net satışların, satışların maliyetinden daha yüksek bir artış eğilimi göstermesi ya da net satışlar artarken satışların maliyeti eğiliminin azalması olumlu yorumlanır. Çünkü bu durumda işletmenin iyi bir fiyat politikası izlediği, maliyetlerin kontrol altında tutulduğu ve yeterli brüt satış kârı elde edildiği düşünülür. Ancak bu değerlendirmenin, miktar ve fiyat hareketleri birlikte ele alınmak suretiyle yapılmasında yarar vardır.

Satışların maliyeti artış eğilimi gösterirken, net satışların azalış eğilimi göstermesi veya bu iki kalemin paralel bir seyir izlemesi olumlu yorumlanmaz. Çünkü bu durumda satışlardan yeterli bir kârın sağlanamadığı veya işletmenin ana faaliyet konusundan zarar ettiği düşünülür.

3. Net Satışlar ile Faaliyet Giderleri Eğilimlerinin Karşılaştırılması; Faaliyet giderlerindeki artış eğiliminin net satışların eğiliminden daha yavaş olması veya net satışlar artarken faaliyet giderlerinin azalması olumludur. Bu durum işletmenin, faaliyet giderlerini karşıladıktan sonra, dönem karına katkı sağlayacak, yeterli bir faaliyet karına sahip olduğunu gösterir.

4. Net Satışlar ile Finansman Giderleri Eğilimlerinin Karşılaştırılması; Net satışlardaki artış eğiliminin finansman giderlerindeki artış eğiliminden daha yüksek olması olumlu yorumlanır. Tersisi durumda ise, işletmenin finansman politikasını gözden geçirmesi ve finansman giderlerini kontrol altında tutmaya yönelik tedbirler alması gerekir.

Net satışlardaki artış hızının yüksek olması, işletmenin finansman giderlerini karşılamaya yeterli bir kârlılığa sahip olduğunu ve kredi verenlerin işletmeden alacaklarının güvencede olduğunu gösterir.

Mali Durum İle Faaliyet Sonuçlarının İlişkilendirilerek Analizi Ve Yorumu

1. Dönen Varlıklar ile Net Satışlar Eğilimlerinin Karşılaştırılması;

Dönen varlıklar artarken, net satışların da buna paralel veya daha yüksek bir hızla artması olumludur. Bu durum dönen varlık devir hızının yüksek olduğunu ve bu gruptaki varlıkların etkin kullanıldığını gösterir.

Dönen varlıklar artarken satışların daha yavaş bir artış eğiliminde olması ya da azalış eğilimi göstermesi ise olumsuz değerlendirilir. Bu durumda, dönen varlıklar içinde atıl fonların bulunması veya finansman gereksiniminin artması işletmenin kârlılığını da olumsuz yönde etkiler.

2. Ticari Alacaklar ile Net Satışlar Eğilimlerinin Karşılaştırılması; Ticari alacakların kısa ve uzun vadeli alacaklar şeklinde ele alınarak satışların eğilimi ile karşılaştırılmasında yarar vardır. Ticari alacakların artış eğilimi ile net satışların artış eğiliminin aynı seyri izlemesi veya ticari alacakların daha yavaş artması olumludur. Çünkü bu durumda istikrarlı bir kredili satış politikasının uygulandığı, alacakların vade ve tahsilat durumunun iyi izlendiği düşünülür.

Ticari alacaklar azalış eğilimi gösterirken, net satışlar artış eğilimi gösteriyorsa, işletmenin peşin satışlarının arttığı sonucuna varılır. Bu da olumlu bir durumdur.

Satışlarda önemli bir artış olmamasına rağmen, alacaklardaki artış eğilimi ise olumsuz yorumlanır. Çünkü bu durum, işletmenin alacaklarını tahsilde sorunlar yaşadığını ve gecikmelerin olduğunu gösterir.

3. Stoklar ile Net Satışlar Eğilimlerinin Karşılaştırılması; Stoklardaki artışa veya azalışa karşılık, net satışlarda daha yüksek bir artış eğilimi olumlu yorumlanır. Bu durumda işletmenin iyi bir stok politikasının olduğu ve stokların kolayca elden çıkarılabildiği düşünülür.

Stoklardaki artışa karşılık, net satışlarda daha az artış eğilimi olması veya net satışların azalma eğilimi içinde olması olumsuzdur. Çünkü bu durumda stoklara fazla fon bağlandığı, stoklama giderlerinin arttığı düşünülür.

4. Maddi Duran Varlıklar ile Net Satışlar Eğilimlerinin Karşılaştırılması; Maddi duran varlıklar değişmezken net satışlar artmakta veya maddi duran varlıklar artış eğilimi gösterirken net satışlar daha hızlı bir artış eğilimi göstermekte ise, duran varlıkların satış hacmi ile uyumlu olduğu ve tam kapasiteye yakın kullanıldığı düşünülür. Böylece yatırımın geri dönüşü de gerçekleşecektir.

YÜZDE YÖNTEMİ İLE ANALİZ (DİKEY ANALİZ)

Bu analiz yönteminde işletme, isterse bir yıl isterse birden fazla yılın analizini yapabilir. Bilanço ve Gelir Tabloları yüzde değerler olarak ifade edilir. Hesaplanan yüzde değerlerin işletme için yeterli olup olmadığı araştırılır.

Yüzde yöntemi ile analiz daha çok bilanço ve gelir tablolarının dikey analizinde kullanılır. Bu nedenle analiz tekniği dikey yüzdeler ile analiz tekniği olarak da adlandırılır. Bu yöntemin uygulanabilmesi için tek döneme ait finansal tablolar yeterlidir. Bu nedenle —statik analizll türüdür. Ancak istenirse yüzde yöntemine göre hazırlanmış birden fazla döneme ait finansal tabloların dikey yüzdeleri karşılaştırılarak —dinamik analizll yapılması da mümkündür. Dikey analiz tekniği bilanço kalemlerine uygulandığında o unsurun içinde bulunduğu hesap grubuna, hesap sınıfına, aktif veya pasif toplamına olan oranı bulunur.

Yüzde yöntemi ile analiz tekniğinin iki temel üstün yönü vardır:

- ❖ Bu yöntemde bilanço unsurları 100 kabul edilen bilanço toplamı itibarıyla ifade edildikleri için her bir unsurun genel toplam içindeki nispi önemi kolaylıkla görülebilir. Halbuki diğer analiz teknikleri bu konuda bilgi vermez.
- ❖ Yüzde yöntemi ile analiz tekniği, bir işletmenin finansal durumunu ve faaliyet sonuçlarını tek başına ve rakip işletmelerle veya sektör sonuçlarıyla karşılaştırmalı olarak incelemek amacıyla kullanılabilir.

Yüzde yönteminde bilanço kalemleri Grup ve Genel olmak üzere iki kısımda ele alınır.

Grup ilgili kalemin dâhil olduğu toplam içerisinde ele alınırken aktif (pasif) toplamı Genel olarak ifade edilir. Örneğin Stoklar bir dönen varlık kalemi olduğu için dönen varlıklara oranlanması ile Grup yüzdesi bulunurken, Stokların varlık (aktif) toplamına bölünmesi ile Genel Yüzdesi bulunacaktır.

1. Dikey analiz tek döneme ait mali tabloların analiz edilmesinde kullanıldığı için statik bir analiz tekniğidir. Birden fazla yıla ait dikey analizin yapılması sureti ile dinamik analizde yapılabilir.
2. Bilançodaki bazı kalemlerden indirimler yapılması durumunda dikey analizde indirim yapılmış net tutarlar dikkate alınır.

Dikey analizde bilanço kalemleri için grup ve genel yüzdeler şu şekilde bulunur;

$$\frac{\text{GRUP YÜZDESİ}}{\text{GRUP TOPLAM}} \times \frac{100}{1}$$

$$\frac{\text{GENEL YÜZDE}}{\text{AKTİF(PASİF) TOPLAMI}} \times 100$$

Gelir Tablosu Analizinde

Gelir tablosu kalemlerine uygulandığında ise her bir gelir tablosu unsurunun o dönemin net satışlarına oranı bulunur. Net Satışlar 100 kabul edilir. Diğer bütün gelir tablosu kalemlerinin Net Satışlara oranlanarak yüzdelik dilimleri bulunur. Oranlama işlemi Net Kâra kadar devam ettirilir. İşletmenin kâr yüzdesinin tatmin edici olup olmadığı tespit edilir.

KALEM TUTARI

X 100

NET SATIŞLAR

Dikey yüzdelerin negatif çıkma olasılığı yoktur. Eğer herhangi bir kalemin o yılda tutarı yoksa dikey yüzdesi sıfır olur. Ancak eksi büyüklükte varlık veya kaynak unsuru olamayacağı için eksi yüzdeler çıkmaz. Çünkü dikey yüzdeler değişimi değil, o yıl itibarıyla her bir unsurun göreceli önemini gösterir.

ÖRNEK: Aşağıdaki tablonun dikey yüzdelerini her iki yöntemle göre bulunuz?

Aktif	2021	Grup Top.	Genel Top.
I. DÖNEN	155 000	100	
VARLIKLAR			
Hazır Değerler	5000	?	?
Ticari Alacaklar	30 000	-	-
Şüp. Tic. Alc. Karş.(-)	2 000	-	-
Ticari Alc.(Net)	50 000	?	?
AKTİF TOPLAM	378 800		100

ÖRNEK: Aşağıdaki gelir tablosunun dikey yüzdelerini bulunuz.

Kalemler	2019	%
Brüt Satışlar	200 000	?
Satış İnd.(-) Net	7 000	?
Satışlar Sat.	193 000	?
Maliyeti(-) Brüt	148 000	?
Satış Karı	45 000	?

Finansal Tabloların Yüzde Yöntemi İle Analiz Ve Yorum Esasları

Dikey yüzdelerle ifade olunmuş bilançolarda yer alan yüzdeler her bir kalemin toplam içinde ve dahil olduğu bölüm içindeki nispi önemini; gelir tablosundaki dikey yüzdelerde her kalemin net satışlara oranını gösterir.

Bilançoların Analiz ve Yorum Esasları

(a) Varlık - Kaynak İncelemesi

Yüzdelerle ifade edilmiş bilançolarda varlık ve kaynak incelenmesinde grup toplamlarının genel toplam içerisinde yüzde olarak sahip oldukları pay dikkate alınarak grubun özelliğine ve işletmenin türüne göre bu dağılımın uygun ve yeterli olup olmadığı araştırılır.

1.Varlık Dağılımının İncelenmesi: Varlıkların dağılımı olarak dönen varlıkların ve duran varlıkların toplam varlıklar içindeki payları belirlenir. Faaliyette bulunan işkolu, endüstriyel işletmelerde kullanılan teknoloji ve fiyat hareketleri varlık dağılımı üzerinde etkilidir.

- I. Dönen Varlık Dağılımının incelenmesi: Dönen varlıkların içinde hazır değerlerin, menkul kıymetlerin ve alacakların payının yüksek olması likiditenin yüksek olduğunu gösterir. Bu borç ödeme gücü açısından olumlu bir göstergedir.
- II. Duran Varlıkların Dağılımının İncelenmesi: Maddi duran varlıklar işletmenin üretim faaliyet kapasitesi ile ilgili oldukları için bunlardaki yetersizlik faaliyetlerin aksamasına neden olur, fazlalık ise bunlara bağlanan fonların geri dönememesine, verimliliğin ve dolayısıyla kârlılığın düşmesine neden olur.

2. Kaynak Dağılımının İncelenmesi: Kaynak dağılımının incelenmesinde kısa vadeli yabancı kaynakların, uzun vadeli yabancı kaynakların ve öz kaynakların toplam kaynaklar içindeki payları belirlenir. Her tür işletmede öz kaynakların toplam kaynaklar içinde en büyük paya sahip olması istenir.

- I. Kısa ve Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Dağılımının İncelenmesi: Faaliyette bulunan işkolu, kullanılan teknoloji, varlık yapısı, finansal pazarların gelişmişlik derecesi, işletmenin hukuki statüsü, enflasyon, vergi sistemi gibi etkenler işletmelerin kaynak yapılarını etkiler.
- II. Öz kaynak Dağılımının İncelenmesi: Öz kaynaklar geri ödemesiz bir kaynaktır ve öz kaynak unsurları için faiz ödenmesi söz konusu değildir. Öz kaynaklar ortakların varlıklar üzerindeki hak sahipliğini yansıtır; dolayısıyla yabancı kaynaklardan ne kadar yüksekse alacaklılar açısından güvence oluşturmaları da o kadar yüksek olur. Öz kaynakların kendi içindeki dağılımı son derece önemlidir. Ortaklarca sağlanan sermaye, yedek akçeler ve yeniden değerlendirme artışları öz kaynakların 3 temel unsurudur. Öz kaynakların oto finansman yönünü temsil eden kâr yedekleri (işletmenin kâr elde ettiği dönemlerde kârın yasal zorunluluklar veya ihtiyari nedenlerle dağıtılmayıp işletmede bırakılan kısmı) ve dönem kârının en büyük payı alması istenir.

3.Varlık-Kaynak İlişkisinin İncelenmesi: Dönen varlıkların başta kısa vadeli yabancı kaynaklardan olmak üzere günlük faaliyetlerin sürdürülebilmesi için (NÇS.nin oluşabilmesi için) öz kaynaklardan veya uzun vadeli yabancı kaynaklardan da finanse edilmiş olması gerekir. Duran varlıklar ise öz kaynaklar ve uzun vadeli yabancı kaynaklarla finanse edilmelidir.

(b) Kalem İncelemesi

Amaç; tek bir kalemin içinde bulunduğu grup ya da aktif / pasif toplamı içindeki payının kalemin özelliği de dikkate alınarak yeterli büyüklükte olup olmadığını incelemektir.

Gelir Tablosunun Analiz ve Yorum Esasları

Dikey yüzdelerle ifade edilmiş gelir tablosunda yer alan yüzdeler her bir kalemin net satışlarla olan ilişkisini gösterir. Böylece gelir tablosu içinde yer alan her kalemin net satışlar içindeki payı ifade edilmiş olur. Her kalemin net satışlara göre oransal büyüklüğünün, kalemin özelliği de dikkate alınarak hasılat ve kârlılık açısından yeterli ve uygun olup olmadığı incelenir.

Hasılat ve kâr kalemleri için yeterli büyüklük, kendilerinden sonra gelen gider ve zararları karşılayıp diğer bölümlere ve dönem net kârına katkıda bulunacak büyüklükte oluşlarıyla ölçülür. Kâr kalemlerinin net satışlar karşısındaki payı ne kadar yüksekse o kadar iyidir ve dönem net kârına katkısı itibarıyla değerlendirilir. Eğer dönem kârına katkıda bulunamıyorsa dikey yüzdenin yetersizliğinden söz edilir.

Gider veya zarar kalemlerine ait dikey yüzdelerin yeterli ve uygun büyüklükte olup – olmadıkları incelenirken bunların kendilerinden önceki hasılat ve kârı yok edecek kadar büyük ve üretimin kalitesini düşürecek kadar az olup – olmadığı araştırılır.

Gelir tablosu dikey yüzdelerinin hesaplanarak yüzde yöntemine göre analiz edilip yorumlanmasının amacı, işletmenin satış, maliyet ve gider yapısı hakkında bilgi sahibi olmaktır.

ORAN ANALİZİ

Oran Analizi; mali tablolarda incelenmek istenen iki hesap (kalem) arasındaki ilişkinin matematiksel olarak ifade edilip yorumlanmasıdır.

Oranlar tek bir yılın veya dönemin finansal tabloları kullanılarak hesaplandığı için yöntem statik bir analizdir. Ancak işletmenin geçmiş yıllarına ait oranlar hesaplanarak bu oranlar karşılaştırılmak suretiyle analiz yapıldığında dinamik analiz yapılmasına da olanak sağlanmış olur.

Oran analizi tekniğinin amacı, finansal tablo kalemlerinin aralarındaki anlamlı ve yararlı ilişkilerden yola çıkarak bir işletmenin;

- ✓ Cari finansal durumunu
- ✓ Faaliyet sonuçlarını
- ✓ Borç ödeme gücünü
- ✓ Varlıkların verimliliğini, kârlılığını, çalışma durumunu, etkinliğini uzun süreli beklentilerini ve yönetimin yeterliliğini değerlendirmektir.

Oran analizinin en önemli özelliği; incelenmek istenen tek bir konu bile olsa uygulanabilir olmasıdır.

Kullanım Amaçları;

- a) Oran analizi tekniği, işletmenin finansal durumu ve faaliyet sonuçlarını kendi içinde ve aynı veya farklı sektörlerdeki diğer işletmelerin sonuçları ile karşılaştırmak amacıyla kullanılabilir.
- b) Döneme ait oranların önceki yılın oranları ile karşılaştırılması analiste hem eğilim hakkında hem gidişat hakkında fikir verir.
- c) İşletmeler sektör oranlarını kullanarak kendi durumlarını değerlendirirler iş kolundaki ortalamaya göre ne durumda olduklarını görebilirler.
- d) Yöneticiler oranları inceleyerek gerçekçi planlar hazırlama olanağı elde ederler.
- e) Oranlar, muhasebe denetiminde ve vergi denetiminde kanıt elde etmek için bir denetim aracı olarak kullanılırlar.

Tekniğin Sınırlılıkları ve Alınabilecek Önlemler

Oran analiz tekniği ile ilgili olarak bazı sınırlılıklar, uygulamada karşılaşılan bazı zorluklar vardır. Bunlar;

- Veriler bir bütün halinde olmadıkça oran analizinde kullanılamaz. Oranlar genel olarak tek başlarına anlamlı değildir ve birbiriyle ilgili çeşitli oranlar birlikte değerlendirilmelidir.
- Muhasebe uygulama ve politikalarında veya finansal raporlamada tekdüzen uygulamaların olmadığı durumlarda hem işletmeler arası karşılaştırmalar hem de işletmenin kendi dönemleri arasındaki karşılaştırmalar anlamını yitirebilir. Örneğin işletmeler farklı amortisman hesaplama yöntemlerini kullanabilirler.
- Fiyatlar genel düzeyindeki değişimler finansal tablo kalemlerinde de değişmeye neden olur. Ancak her kalem üzerinde aynı hızda etkiye sahip olmadıkları için, oran sonuçları yorumlanırken buna dikkat edilmelidir.
- Oranlar kalemler arasındaki ilişkiyi gösterdikleri halde bu ilişkinin nedenlerini açıklamazlar.
- Oran analizi birden fazla alanda faaliyet gösteren işletmeler (holdingler) için anlamlı olmayabilir. Çünkü sektör ortalamasının hangi işletmeye göre alınacağı karmaşa doğurur. Bu nedenle tek bir alanda faaliyet gösteren işletmeler için analizin kullanılması daha anlamlı olacaktır.

- Endüstrideki rakamlar belirlenirken sektördeki lider işletmenin rakamları baz alınmalıdır.
- Enflasyon işletmenin mali durumunun gerçeği yansıtmasında yanıltıcı sonuçlar doğurabilir.
- Mevsimlik faktörler nedeniyle oran analizi anlamlı olmayabilir. Sezonluk çalışan bir firmanın oranlarının yorumlanmasında bu kritere dikkat edilmesi gerekir.
- İşletmeler tablolarında değerleri olduğundan farklı göstermeye çalışabilirler. Makyajlanmış mali tablolar olabileceğinden analizin dikkatli yapılması gerekir.
- Farklı muhasebe politikaları uygulayan işletmelerin karşılaştırılmasında farklı sonuçların çıkacağı göz ardı edilmemelidir.
- Bazı oranların standart rakamları olmadığı için yorumlanması oldukça zordur.
- İşletmenin bazı oran sonuçları iyi iken bazıları kötü ise işletmenin geneli hakkında karar vermek zorlaşacaktır.
- Oran analizinde pay ya da paydanın birinin değişmesinin dahi sonucu tümüyle değiştireceği ihmal edilmemelidir.

ORANLARIN GRUPLANDIRILMASI

1. Likidite Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar

Likidite oranları, işletmenin kısa vadeli borç ödeme gücünü ölçmek, diğer bir ifade ile likidite riskini değerlendirmek, net çalışma sermayesinin yeterli olup olmadığını saptamak için kullanılır.

Oranlar sadece miktar ilişkilerini gösterdiklerinden likidite ile ilgili kesin kararlar vermeden önce kalite ile ilgili bazı noktalar önemlidir. İşletmenin cari durumunun belirlenmesinde dönen varlıkların ne derece güven verdiği belirlenirken varlıkların hem kalitesi hem de likiditesi incelenmelidir.

Bir varlığın kalitesi, o varlığın satışa çıkarıldığında gerçek değerini bulma olasılığıdır. Bir varlığın likiditesi ise o varlığın paraya çevrilmesindeki çabukluk ve kolaylıktır.

Bir işletmenin finansal tablolarda görünenden daha iyi bir likidite pozisyonu olabilir. Örneğin:

- ☐ Kullanılmamış kredi limitleri likiditeyi olumlu etkileyebilir.
- ☐ İşletme, kolaylıkla nakde çevrilebilecek uzun dönemli varlıklara sahip olabilir.
- ☐ İşletme iyi bir uzun dönemli borçlanma pozisyonuna sahip olabilir.

Bazı işletmeler de oranların gösterdiği kadar iyi bir likidite pozisyonuna sahip olmayabilir:

- ☐ İşletme, iskonto ettirdiği alacak senetlerinin ödenmemesinden sorumlu olabilir.
- ☐ İşletmenin kayıtlarda yer almayan şarta bağlı borçları olabilir.
- ☐ Başka bir şirket için garanti ettiği banka kredileri olabilir.

Dönen varlık unsurları ile kısa vadeli borçlar arasında ilişki kurulurken, dönen varlık grubundan dikkate alınacak kalemlerin özelliklerine göre likidite oranları kendi içinde üçe ayrılabilir. Bunlar:

- ☐ Cari Oran (Üçüncü derece likit oran)
- ☐ Asit Test veya Likidite Oranı (İkinci derece likit oran)
- ☐ Nakit Oranı veya Disponibilite Oranı (Birinci derece likit oran)

Cari Oran

Dönen Varlıklar

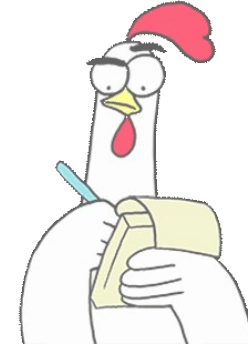
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar

Cari oran, işletmenin her bir liralık kısa vadeli borcuna karşılık kaç liralık dönen varlığı olduğunu gösterir. Cari oranın hesaplanmasındaki amaç, işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü ölçmek ve genel likidite durumunu yansıtarak işletmenin net çalışma sermayesinin yeterli olup olmadığını ortaya koymaktır.

Dönen varlıklarla kısa vadeli borçlar arasındaki ilişki özellikle işletmeye kısa süreli borç verenler açısından önemli olduğu için bu orana banker oranı da denir. Bu nedenle oranın mutlaka birden büyük olması beklenir. Yüksek bir cari oran işletmenin ödeme gücünün emniyet marjı olarak kabul edilir. Cari oranın çok yüksek olması işletmeye kredi verenlerin lehine olmasına karşın işletme sahip ve yöneticilerinin o kadar lehine değildir.

Cari oranın yeterli olup olmadığını etkileyen çeşitli faktörler vardır. Bunlar:

- ☐ Dönen varlıkların yapısı ve dağılımı
- ☐ İşletmenin tedarik (satın alma) ve satış şartları
- ☐ Dönen varlıkların gerçek değeri Dönen varlıklarda olası değer kayıpları
- ☐ Mevsimlik hareketlerin etkisi
- ☐ Faaliyette bulunulan işkolu
- ☐ Kısa vadeli borçların vadeleri itibarıyla dağılımı
- ☐ Bankalarla ilişkiler
- ☐ Borçların ertelenme ve finansman olanakları
- ☐ Stok devir hızı
- ☐ Alacak devir hızı
- ☐ Ticari alacakların senetli ve senetsiz olarak dağılımı
- ☐ Piyasanın durumu
- ☐ Satışların düzenliliği ve kararlılığı

Likidite Oranı (Asit Test Oranı)

$$\frac{\text{Dönen Varlıklar} - \text{Stoklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Likidite oranı, özellikle stoklar gibi likiditesi görelî olarak daha düşük olan dönen varlık kalemlerinin dönen varlık toplamına dahil edilmemesi durumunda kısa vadeli yabancı kaynakların ödenebilirliğini gösterir. Her bir liralık nakitle ödenecek kısa vadeli borca karşın paraya süratle çevrilebilen likit dönen varlık büyüklüğünü gösterir. Asit test oranının 1 olması yeterli görülür.

Nakit Oranı (Disponibilite Oranı)

$$\frac{\text{Hazır Değerler + Menkul Kıymetler}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Nakit oranı, nakit ve nakit benzeri varlıklardan oluşan hazır değerler ile geçici yatırım amacıyla alınan ve her an pazarlanabilir menkul kıymetlerin kısa vadeli borçları ne ölçüde karşıladığını gösteren bir orandır.

İşletmenin bir anda satışları durduğu gibi alacakların tahsil edilememesi durumundaki borç ödeme gücünü gösterir. Oranın 0,20'nin (veya%20'nin) altına düşmemesi istenir.

Stok Bağımlılık Oranı

Asit test oranının 1'in altına düştüğü durumlarda işletme stokları olmaksızın kısa vadeli borçlarını ödeyemeyecek duruma düşmüştür. Bu durumda işletmenin borçlarının tamamını kapatabilmesi için ihtiyaç duyduğu satış oranını gösteren orandır.

$$\frac{\text{KVYK} - (\text{Hazır Değ} + \text{Menk Kıym})}{\text{Stoklar}}$$

Finansal Yapı Analizinde Kullanılan Oranlar (Kaldıraç Oranları)

İşletmenin kaynak yapısının ve uzun vadeli borç ödeme gücünün ölçülmesinde kullanılır. İşletmenin finansmanında kullanılan yabancı kaynakların oranını gösterdikleri için işletmenin finansmanında yabancı kaynaklardan yararlanma derecesini ölçmeye yarar.

İşletmeler varlıklarını ya özkaynakla ya da borçla finanse ederler. Borçla finanse etme hem faizin hem de anaparanın geri ödenmesine ilişkin söz verdiği için risk taşır.

Borçla finanse etmenin maliyeti faizdir. Faiz kontrata bağlı bir yükümlülüktür. Kâr payının aksine firma kâr da etse zarar da etse faizi ödemek zorundadır. Fakat faizler vergiden indirilebilir. Eğer işletme ödünç aldığı fonlara ödeyeceğinden fazlasını kazanıyorsa finansal kaldıraç başarılıdır.

İşletmenin toplam kaynakları içinde özkaynaklarının payının yüksek olması, kredi verenler açısından emniyet marjını artırır. Ancak bu durum da işletmenin kârlılığını olumsuz etkileyebilir. İşletmeler özkaynağa göre daha düşük maliyetli yabancı kaynak kullanmak yoluyla özkaynak kârlılığını artırabilirler.

Yabancı Kaynakların Aktif Toplamına Oranı (Kaldıraç Oranı)

$$\frac{\text{Toplam Yabancı Kaynaklar}}{\text{Toplam Varlıklar (Aktifler)}} \times 100$$

Bu oran varlıkların yüzde kaçının yabancı kaynakla finanse edildiğini gösterir. Oranın % 50'nin üzerinde olması yabancı kaynakların payının öz kaynaklardan fazla olması anlamındadır. Oranın yüksek olması işletmenin spekülatif tarzda finanse edildiğini, kredi verenlerin emniyet payının daraldığını, işletmenin faiz ve borçlarını ödeyememe nedeniyle mali yönden güç duruma düşme olasılığının yüksek olduğunu gösterir.

Finansman Oranı

Finansman oranı işletmenin mali bağımsızlığını gösteren orandır. Bu oran ile işletmenin mali yeterliliği araştırılır.

Öz Kaynaklar

Toplam Borçlar

Oranın 1'in altında olmaması arzulanır. Aksi takdirde işletme yabancı kaynak ağırlıklı bir finansman modelini tercih etmiş olacaktır.

Öz Kaynakların Aktif Toplamına Oranı

$$\frac{\text{Özkaynaklar}}{\text{Özkaynaklar} + \text{Yabancı Kaynaklar}} \times 100$$

Aktiflerin yani varlıkların yüzde kaçının özkaynaklarla finanse edildiğini gösterir. Diğer bir ifade ile öz kaynakların toplam kaynaklar içerisindeki payını gösterir.

Uzun vadeli borç ödeme gücü ve uzun dönemli finanslama yeteneği araştırılırken —devamlı sermaye üzerinde durulmalıdır. Devamlı Sermaye: Uzun vadeli yabancı kaynak ve özkaynakların toplamıdır.

Oranın yüksek olması işletmeye kredi verenlerin emniyet payının yüksek olduğunu gösterir; ancak böyle bir durum aynı zamanda işletmenin nispeten düşük maliyetli uzun vadeli kredilerden yararlanmadığını da gösterebilir.

Kısa Vadeli Yabancı**Kaynakların Toplam Kaynaklara Oranı**

$$\frac{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}{\text{Özkaynaklar + Yabancı Kaynaklar (Aktif veya Pasif Toplamı)}} \times 100$$

Bu oran işletmenin varlıklarının yüzde kaçının kısa vadeli yabancı kaynakla finanse edildiğini gösterir. Genelde üretim işletmeleri açısından bu oranın %30'u pek aşmaması istenir.

Faizleri Karşılama Oranı

$$\frac{\text{Faiz ve Vergi Önc. Kâr (FVÖK)}}{\text{Finansman Gideri}} \times \frac{\text{Dönem Karı+Fin.Gideri}}{\text{Finansman Gideri}}$$

Bir işletmenin faiz ödemelerini karşılama yeteneğini ölçmek için kullanılan bir orandır. Bu oran, işletmenin ödemek zorunda olduğu faiz giderlerini kaç kere kazandığını gösterir. Bu oran ne kadar yüksek çıkarsa, bu işletmenin alacaklarının faiz garantisinin ve işletmenin finansal gücünün o ölçüde iyi olduğunu gösterir.

Maddi Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı

$$\frac{\text{Maddi Duran Varlıklar Net}}{\text{Özkaynaklar}} \times 100$$

Maddi duran varlıkların ne kadarlık kısmının özkaynakla finanse edildiğini gösterir. Oranın

%100'ün üzerinde olması özkaynakların maddi duran varlıkların finansmanında yeterli olmadığını ve bir kısmının da yabancı kaynakla finanse edildiğini gösterir. Oranın % 100'ün altında olması, özkaynakların maddi duran varlıkların finansmanına yettiği gibi, diğer varlıkların finansmanında da kullanıldığını gösterir.

Faaliyetlerin sürdürülebilmesi için gerekli olan varlıkları satın alma yerine —finansal kiralama (leasing) yoluyla sağlanmışlarsa kiralanan bu unsurlar maddi duran varlık büyüklüğü içinde yer almayacaktır.

Otofinansman Oranı

Oto finansman: İşletmenin elde ettiği karın bir kısmının ya da tamamının dağıtılmayıp işletmede bırakılmasıdır. Öz kaynaklar geri ödemesi ve faiz yükü olmadığı için işletmelerin en önemli unsurudur.

Kâr Ydk – Geçmiş Yıl Zararları
Ödenmiş Sermaye

Faaliyet Oranları (Verimlilik Oranları, Çalışma Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar)

İşletme, faaliyetlerini sürdürebilmek için hem kısa dönemli (alacak, stok gibi) hem de uzun dönemli (maddi duran varlıklar gibi) varlıklara yatırım yapmalıdır. İşletme emrindeki varlıkların kullanılmalarındaki etkinlik derecelerini ölçmek için bu oranlardan yararlanılır. Faaliyet oranları firmanın faaliyet derecesi (genellikle satışlar olarak tanımlanır) ile faaliyetlerin sürdürülmesi için gerekli varlıklar arasındaki ilişkiyi tanımlar.

Bu oranlar firmanın kapital (hem faaliyet hem de uzun dönemli) gereksinimlerini tahmin etmek için kullanılır.

Stok Devir Hızı

Stok devir hızı oranları, bir işletmede stokların ne kadar bir süre içerisinde üretim faaliyetlerinde tükendiğini veya satış hasılatı unsuru haline dönüştüğünü ölçmeye yarayan oranlardır.

Stok Devir Hızı	$\frac{\text{Net Satışlar veya ŞTMM}}{\text{Ortalama Stok}}$
Stokta Kalma Süresi	$\frac{360}{\text{Stok Devir Hızı}}$

Ticaret işletmelerinde stok kalemleri satılmak üzere alınan mallardan oluşur. Dolayısıyla stok devir hızı oranı, stokların ne kadar hızla satışa konu olduğunu gösterir. Bu oran stokların kullanılmalarındaki etkinliği ölçer.

Stok eksikliği devir hızının yüksek çıkmasına neden olabilir. Bir işletmenin satış hacmine kıyasla aşırı stok tutmasının, diğer bir deyişle stok devir hızının düşük olmasının doğuracağı sakıncalar:

- Stokların depolama ve muhafaza masrafları artar.
- Stokların sigorta masrafları artar.
- Stoktaki malların fiyatlarının düşmesi nedeniyle işletme büyük zararlara uğrayabilir.
- Bir malın uzun süre stokta kalması, onun fiziki özelliklerinin bozulmasına neden olabilir.
- Finansman giderleri artar.
- Tüketici tercihlerinin değişmesi veya yeni rakip malların ortaya çıkması nedeniyle stoktaki mallar demode hale gelebilir veya satış yeteneğini yitirebilir.

Stok devir hızının düşük olmasının nedenleri:

- Mal alışları veya üretimin satış olanaklarına göre iyi ayarlanmaması,
- Dönem sonu stoklarının değerinin yüksek gösterilmesi,
- Fiyatların yükseleceği beklentisiyle spekülatif amaçla aşırı derecede stoklara yatırım yapılmasıdır.

Stok devir hızının yüksek olması;

- Dönem sonu stoklarının düşük bir değerle değerlendirilmesi,
- Mal alışlarının veya imalatın satış olanaklarına göre iyi planlanması,
- İşletmenin stok kalitesinin yüksek olması,
- Stokların işletmenin iş hacmine göre yetersizliği,
- Tedarik veya üretim güçlükleri nedeniyle stokların yenilenememesi,
- İşletmenin sipariş üzerine üretim yapmasıdır.

Bir işletmenin aşırı stok tutmasının maliyeti olduğu gibi yetersiz stokla çalışmasının da bir maliyeti vardır.

Yeterli stok bulundurmamanın neden olabileceği kayıplar;

İşletme, büyük alımların sağlayabileceği miktar iskontosundan yoksun kalabilir.

- Satış fırsatlarını kaçırabilir.
- Müşteri taleplerini zamanında karşılayamadığı durumlarda müşterilerin güvenini yitirebilir.
- Üretimde aksamalara neden olabilir.
- Ek taşıma ve sigorta giderlerine neden olabilir.

Üretim İşletmelerinde Stok Devir Hızı

Üretim faaliyetinde bulunan işletmelerde ilk madde malzeme, yarı mamul ve mamul stokları olmak üzere değişik stok türleri vardır. Her bir stok türü için ayrı ayrı devir hızları hesaplanabilir.

İlk Madde ve Malzeme Stok Devir Hızı:

İlk madde ve malzeme stoklarının belirli bir dönemde üretim sürecinin gerektirdiği ilk madde malzeme büyüklüğünü karşılamak için kaç kere devrettiğini gösteren bir orandır.

$$\text{İ.M.D.H..} = \frac{\text{Hesap Döneminde Üretime Verilen İlk Malzeme Gideri}}{\text{Ortalama İlk Malzeme Stokları}}$$

Yarı Mamul Stok Devir Hızı:

Üretim işletmelerinde mevcut yarı mamul stoklarının ne kadar sürede mamul hale dönüşeceği konusunda fikir veren bir orandır.

$$\text{Y.M.D.H..} = \frac{\text{Üretilen Mamul Maliyeti}}{\text{Ortalama Yarı Mamul Stokları}}$$

Mamul Stok Devir Hızı:

Mamul stoklarının bir dönem içinde kaç kez satışa konu olduğunu gösterir

$$\text{M.D.H..} = \frac{\text{Satılan Mamul Maliyeti}}{\text{Ortalama Mamul Stokları}}$$

İlk madde ve malzeme stok düzeyini etkileyen etmenler:

- İlk madde ve malzemenin belirli bir fiyat üzerinden gereksinme duyulduğunda sağlanabilme olanağı,
- Satışların göstermiş olduğu gelişme ve gelecek döneme ilişkin satış hacmi hakkında tahminler,
- Gelecek dönemlerde hammadde yokluğu nedeniyle üretimin kesintiye uğrama olasılığı,
- Büyük parti alışlarda sağlanacak fiyat indirimleri ve taşıma giderlerinden tasarruf,
- İlk madde ve malzemenin fiyatları konusundaki beklentiler,
- Tedarik ve stok kontrolü işlevlerinde etkinlik,
- Stok tutma maliyeti,
- Finansal olanakların varlığı ve maliyeti,
- İşletmenin depolama olanaklarıdır.

Yarı mamul stokunu etkileyen faktörler:

- Üretim sürecinin uzunluğu,
- Üretim sürecinde yaratılan katma değer,
- Satış ve üretim tahminleri,
- Üretilen malın birim maliyetidir.

Mamul stokunu etkileyen faktörler:

- ✓ Satış hacmi,
- ✓ Mamul mallara olan talebin mevsimlik oluşu,
- ✓ Üretimin sipariş üzerine yapılmış olması,
- ✓ Grev olasılığı,
- ✓ Mamul malların niteliklerinin bozulmadan saklanabilmesi süresi,
- ✓ Depolama olanakları,
- ✓ Kaynak maliyeti ve finansman olanakları,
- ✓ Satış fiyatlarına ilişkin bekleyişler,
- ✓ Üretimde aksama olasılığına karşı koruma,
- ✓ Satış bölgelerinin dağınıklığı ve sayısı,
- ✓ Dağıtım kanallarının işleyişi,
- ✓ Üretimin çeşitliliğidir.

Alacak Devir Hızı ve Ortalama Tahsilat Dönemi

$$\text{A.D.H.} = \frac{\text{Kredili Satışlar (Net satışlar)}}{\text{Ortalama Ticari Alacaklar}}$$

$$\text{Ortalama Tahsil Süresi.} = \frac{360}{\text{Alacak Devir Hızı}}$$

Alacak Devir Hızı; alacakların kaç kez tahsil edildiğini gösterir. Alacaklar ne kadar sık tahsil edilirse o kadar iyidir. Alacak devir hızının düşüklüğü, işletmenin alacaklarını tahsil etmede güçlüklerle karşılaşmasının, rekabet gücünün zayıflığının, etkili bir tahsilat politikasının olmadığı, kredili satışlar konusunda çok esnek davranılmasının bir sonucu olabilir.

Ticari alacakların net büyüklüğünden hareket edilirse sonuç yanıltıcı olabilir. Bu nedenle —Şüpheli alacaklar Karşılığı ve Alacak Senetleri Reeskontull indirilmeden, brüt tutarlar dikkate alınmalıdır.

Net Çalışma Sermayesi Devir Hızı

$$\frac{\text{Ortalama Net Çalışma Sermayesi}}{\text{Net satışlar}}$$

Bu oranın yüksek olması halinde NÇS'nin verimliliğinin yüksek olduğu ortaya çıkar.

Toplam Aktiflerin Devir Hızı

$$\frac{\text{Net satışlar}}{\text{Toplam Aktif}}$$

Aktif devir hızı oranı her bir liralık varlık tarafından sağlanan satışları ölçer. Yüksek aktif devir hızı aktiflerin tam kapasite ile verimli bir şekilde kullanıldığını ifade eder. Oranın düşük olması işletmede atıl kapasitenin bulunduğunu gösterir. Bu oran işletmedeki sermaye yoğunluğunun bir göstergesi veya varlık kullanımının bir ölçüsüdür.

Maddi Duran Varlıkların Devir Hızı

Net satışlar

MDV (net)

Maddi duran varlıkların kendilerinin kaç katı kadar satış yarattığını gösterir. Oranın normalin çok üstünde olması işletmenin tesislerinin kapasitelerinin üstünde kullanıldıklarını, normalin çok altında olması ise atıl kapasiteyi ifade eder.

Dönen Varlıkların Devir Hızı

Net satışlar

Ortalama önen Varlık

Dönen varlıkların kaç katı kadar net satış hasılatı sağlandığını gösterir. Yüksek devir hızı dönen varlıkların verimli kullanıldığına işaret eder.

Özsermaye (Öz Kaynak) Devir Hızı

Net satışlar

Ortalama Özsermaye

Oranın normalin çok üstünde olması, işletmenin büyük oranda borçlanmaya yer verdiğini, dolayısıyla öz sermayenin yetersiz olduğunu veya işletmede sermayenin ekonomik, verimli bir şekilde kullanıldığını gösterir.

Bir işletmenin özsermayesinin iş hacmine kıyasla yetersiz olduğu durumlarda aşağıdaki önlemler alınabilir:

- ✓ İşletmenin özsermayesini artırmak
- ✓ Satış hacmini daraltmak
- ✓ Olanaklar ölçüsünde daha az stok bulundurmak
- ✓ Alacakların zamanında tahsiline önem vermek

Oranın normalin çok altında olması ise özsermayenin işletme kaynaklarının önemli kısmını oluşturduğuna ve özsermayenin verimli bir biçimde kullanılmadığını gösterir.

Ticari Borçların Devir Hızı ve Ortalama Ödeme Süresi

Kredili Alışlar
Ortalama Tic. Borçlar

Bu oran kredili mal alışlarından doğan borçların ödenme hızını gösterir. Uygulamada kredili alışların saptanamadığı durumlarda döneme ait alışların büyüklüğü veya satışların maliyeti kullanılır.

$$\text{Alışlar} = \text{SMM} + \text{DSMM} - \text{DBMM}$$

Ticari Borçların ödenme süresi ise aşağıdaki gibi hesaplanır:

$$\frac{365 \times \text{Ortalama Ticari Borçlar}}{\text{Kredili Alışlar (veya Satışların Maliyeti)}}$$

Kârlılık Analizinde Kullanılan Oranlar

Kârlılık analizinde işletmenin yeterli kâr elde edip edemediği incelenir. Kârlılık işletmenin kazanç elde etme gücüdür. Kâr, performans ölçüsü olarak kullandığından yöneticiler için de önemlidir.

Kreditörler için de önemlidir; çünkü kâr, borcun geri ödenmesi için gerekli fonların bir kaynağıdır. Bir işletmenin elde ettiği kârın ölçülü olup olmadığını belirlemek için şu unsurlar göz önünde tutulur:

- ✓ Sermayenin alternatif kullanılış araçlarından sağlayabileceği gelir
- ✓ Genel ekonomik koşullar
- ✓ Endüstrideki kâr oranları
- ✓ Geçmiş yıllarda kârın eğilimi
- ✓ İşletmenin planladığı kâr hedefi

Satışların Kârlılığı Oranları

Brüt Kâr Marjı Oranı (Brüt Satış Kârının Net Satışlara Oranı)

$$\text{Brüt Satış Kâr Marjı} = \frac{\text{Brüt Satış Kârı}}{\text{Net Satışlar}}$$

Veya;

$$\frac{\text{Satışların Maliyeti}}{\text{Net Satışlar}}$$

Bu oran, işletme faaliyetleri bakımından bir zarar yaratmadan satış fiyatlarının ne kadar düşebileceğini veya işletmenin yüksek maliyetli faaliyetlere sahip olup olmadığını ve fiyat baskısı altında bulunup bulunmadığını ölçer. Oranın yükselmesinin nedenleri;

- ✓ Maliyetler sabit kaldığı halde satış fiyatının yükselmesi,
- ✓ Satış fiyatı sabit kaldığı halde maliyetlerin düşmesi,
- ✓ Satış fiyatının maliyetlerden daha hızlı artması,
- ✓ Maliyetlerdeki düşüşün satış fiyatlarındaki düşüşten daha hızlı olması,
- ✓ Satış hacmi bileşenlerinin değişmesidir.

Net Faaliyet Kârı Marjı (İş Hacminin Rantabilitesi)

$$\frac{\text{Esas Faaliyet Kârı}}{\text{Net Satışlar}}$$

İş hacminin kârlılığı ya da rantabilitesi olarak da adlandırılan bu oran işletmenin esas faaliyetleri konusundaki kârlılığının bir göstergesidir. Bu oranın yüksek olması ve yükselme eğiliminde olması, işletmenin lehine yorumlanır. Bu oranın dalgalanma nedenleri şunlardır:

- ✓ Satış fiyatlarındaki değişiklik
- ✓ SMM ve satış giderlerindeki değişiklik

Formülün payında yer alan büyüklük tüm faaliyet sonuçlarını içeren vergi sonrası kâr büyüklüğüdür.

Kâr ile Sermaye Arasındaki İlişkileri Gösteren Oranlar

Kâr ile kaynaklar arasında ilişki kurularak özkaynak ve U.V.Y.K.'ın verimli kullanılıp kullanılmadığı ölçülür.

a) Özkaynakların Kârlılığı (Mali Rantabilite)

Dönem net karının özkaynakların yüzde kaçını oranında gerçekleştirdiğini gösterir. İşletme sahiplerinin sağladığı sermayenin birbirine düşen kârı gösterir.

Bu oran yüksek çıkarsa işletme ortaklarına kâr dağıtımında ve otofinansman yapmada devamlılık ve artış sağlar.

Özkaynak Karlılığını, Net Kâr Marjı Aktif Değer Hızı ve Finansal Kaldıraç belirler.

Özkaynak Kârlılığı=Net Kâr X Aktif Devir Hızı X Finansal Kaldıraç

$$\begin{array}{ccc} & = & \\ \text{Mali Rantabilite} & & \text{Net Kâr} \\ \text{(Öz Sermaye Kârlılığı)} & & \text{Ortalama Öz Kaynaklar} \end{array}$$

Devamlı Sermayenin Amortismanı (Ekonomik Rantabilite)

İşletmeye yatırılan fonların yüzde kaç oranında kâr elde edildiğini gösterir. Ekonomik rantabilitenin, mali rantabiliteden düşük olması gerekir. Aksi durumda yabancı kaynaktan yararlanma maliyeti yüksek demektir.

Devamlı Sermaye Kârlılığı

Net Kâr
Ortalama Devamlı Sermaye

Toplam Varlıkların Kârlılığı (Varlıkların Getirisi)

Kazanç elde etmede varlıklarını kullanmadaki başarıyı ölçer. Ancak finansmanı dikkate almaz.

$$\begin{array}{c}
 \text{Top Varlık Kârlılığı} = \text{Kâr Marjı} \times \text{Top. Var. Dev Hızı} \\
 \downarrow \qquad \qquad \downarrow \qquad \qquad \downarrow \\
 \frac{\text{Net Kâr}}{\text{Ort Top. Varlık}} = \frac{\text{Net Kâr}}{\text{Satışlar}} \times \frac{\text{Satışlar}}{\text{Ort. Top. Varlık}}
 \end{array}$$

Kâr Marjı; firmanın belirli bir satış düzeyinden kar elde etme yeteneğini gösterir. Varlıkların devir hızı ise belirli bir satış düzeyi için varlıklara yatırım düzeyini yönetme yeteneğini gösterir.

ENFLASYONUN ORAN ANALİZİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Enflasyonun hızlı olduğu dönemlerde oranlar değerlendirilirken, enflasyonun etkisi göz önünde tutulmalıdır. Enflasyonun oranlar üzerindeki etkileri genellikle aşağıdaki gibidir.

- ✓ Likidite Oranının Düşüşü: firmaların sürekli fiyat artışlarına karşı korunabilmek ve/veya fiyat artışlarından yararlanabilmek için göreceli daha fazla stok tutma eğiliminde olmaları özellikle kısa süreli yabancı kaynaklardan artış genelde likidite oranında düşüşe yol açmaktadır.
- ✓ Yabancı kaynak / Varlık Toplamı ve Yabancı kaynak /Öz sermaye 'oranlarının yükselişi
- ✓ Kısa süreli yabancı kaynak/varlık toplamı oranının yükselişi
- ✓ Kısa süreli yabancı Kaynak / Yabancı Kaynak Toplamı oranının yükselişi
- ✓ Varlık yapısını, bileşiminin değişmesi, —Dönen Varlıklar/Varlık Toplamıll oranının yükselmesi
- ✓ Maddi Duran Varlıklar/Öz Sermaye oranının düşüşü
- ✓ Karlılık oranlarının nominal olarak, görüntüde yükselişi
- ✓ Kar dağıtım oranının düşüşü: yeni yatırımlar için gerekli olan fon kredi faizlerinin yüksek olması nedeniyle oto finansman yoluyla sağlamak isteyen işletme kar dağıtımını düşük tutacaktır.

